

DE
MILITAIRE SPECTATOR.

TIJDSCHRIFT

VOOR HET

NEDERLANDSCHE LEGER.

La nature est avare des qualités nécessaires au commandement.

DE CHAMBRAY.

HOOFD-REDACTEUR

J. C. van Rijnveld.

DERTIENDE DEEL.

FEBRUARIJ 1845. — N°. 8.

BREDA,
BROESE & COMP.
1845.

*De onderstaand verkleen
died die Tijdschrift te hunner
Drukken is gedrukt en door
hun arbeid voortgegaan
Breda den 17 Maart 1845.
Broese & Comp*

DE

MILITÄRE SPEKTATOR.

TUDSCHRIFT

1845

HERAUSGEBEN VON

IN VERBAND MIT DER VERWALTUNG DER MILITÄRISCHEN AKADEMIE

HERAUSGEBER

J. G. v. Miquel.

VERLAG

FEBRUAR 1845. - N. 8.

BRUNNEN

VERLAG & COMP.

1845

[Faint, illegible handwritten text or scribbles at the bottom left of the page.]

Militaire Spectator.

De MILITAIRE SPECTATOR verschijnt maandelijks, in Nos. van 3 vellen druks; zoodat de Jaargang uit 36 vellen druks (behalve de bijvoegsels, die gratis geleverd worden) bestaat, en voor f 6,25, uitgenomen de platen en kaarten, welke afzonderlijk betaald worden, aan de respectieve geabonneerden wordt afgeleverd.

Men abonneert zich bij alle Post-Directeuren en Boekhandelaren door het geheele Koninkrijk. Alle inzendingen voor dit Militaire Tijdschrift bestemd, geschieden vrachterij aan de Uitgevers BROESE & COMP. te Breda, of aan den Majoor der artillerie, VAN RIJNEVELD, te Nijmegen, met het opschrift: voor den Militairen Spectator. Voor oorspronkelijke opstellen kan een vastgesteld honorarium gevorderd worden, te ontvangen bij de Uitgevers, na de verschijning van het 6de en 12de nummer. Het verlangen daartoe moet keubar gemaakt worden bij de inzending der opstellen.

LICHT EN SCHADUW,

OF

GEMEENZAME MILITAIRE BRIEVEN

OVER

EEN REISTOGTJE NAAR DE PRUISSISCHE RIJNGEWESTEN, IN
DE MAANDEN AUGUSTUS EN SEPTEMBER 1842.

(Tweede gedeelte.)

IV.

INHOUD.

Historische herinneringen op den weg van Keulen naar Bonn. — Aankomst te Bonn. — Goede kwartieren. — Koninklijke gastvrijheid. — Organisatie der artillerie. — De Landwehr-artillerie; hare samenstelling; hare sterkte. — Beoordeeling dezer inrigting. — Voordeelen dezer inrigting. — Voor- en nadeelen der artillerie-brigade-indeeling. — Over hare zedelijke krachten. — Sterkteverhouding van de artillerie tot de andere wapens. — Invoering van een nieuw artillerie-materieel. — Hoe zich die zaak heeft toegedragen. — Eenige bijzonderheden over dit nieuwe stelsel. — Wijze van vereenvoudiging en verligting.

De afstand tusschen Keulen en Bonn was vrij spoedig door ons postrijtuig afgelegd. Wij hadden ons niet lang in de eerste stad kunnen ophouden, omdat wij den volgenden morgen reeds vroegtijdig op het officiers-appel moesten wezen, ten einde naar de groote parade van het VIII legerkorps te rijden, welke parade op ongeveer acht uren afstands van Bonn gehouden werd.

De weg tusschen de beide steden levert niet veel fraais voor het oog op. Eerst aan gene zijde van Bonn begint het terrein zich te verheffen en die schilderachtige gedaante aan te nemen, welke de boven-Rijnboorden tot een lusthof voor geheel Europa maken.

In weerwil der eentonigheid van den Keulschen straatweg naar Bonn, levert het terrein regts en links, den krijgskundigen, en vooral den Nederlander, nog menige stoffe voor tijdkortende werkdagigheid van den geest. De vlakten waarover het oog dwaalt, dat door het portier van het snel vooruitgaande rijtuig naar eenige afwisseling van de vergezichten zoekt, zijn, alhoewel arm aan gedenkteekenen die

den reiziger naar een bepaald tijdperk, of naar groote daden of lotwisselingen verwijzen, des te rijker in geschiedkundige herinneringen. Het zijn aaneengeschakelde slagvelen, ruimschoots besproeid met Romeinsch, Germaansch, Spaansch, Fransch en Nederlandsch bloed. De dood heeft langdurig en verwoestend gesikkeld op die vlakten, waarop zoovele lauweren ontkiemden, welig bloeiden, doch ook verwelkten of vertrapt werden. Zij zagen de veldheers-talenten van eenen ALBA, van eenen PARMA, van de ORANJE-NASSAU's, in het helderste daglicht. De geest van MONTECULI, van TURENNE, van EUGENIUS, van MARLBOROUGH, zweeft nog over deze streken, eertijds de tooneelen, waarop die krijgshelden groote rollen vervulden, waarop zij toonden dat de krijg eene kunst en geen handwerk is. Ook onze COEHOORN, onze OPDAM, en zoovele andere beroemde Nederlandsche helden, plukten in die waranden van wapenroem, eenige loveren voor hunne nagedachtenis in de geschiedboeken des vaderlands, terwijl reeds veel vroeger een SCHENK er een Nederlandsch vaandel stout ontrolde en dat dundoek, in den kruiddamp eener overwinning, tot hooger bestemming wijdde.

Bonn zelf, het Bonna of Bonnensia Castra van TACITUS, ligt bevallig, als eene poort tot het Rijnsche riddergebergte, als een voorpost der rotsvestingen Drachenfels, Godesberg en Rolandseck, wier bouwvallen elken reiziger uitlokken, en die de getuigen zijn der vergankelijkheid van aardschen trots en wapenstoutheid. Doch wie kent Bonn niet, met al zijne historische beelden en hedendaagsche geneeskundige hulpen troostbronnen; de stad van reisgenooigens en van kunst en wetenschap? Hoevele malen is zij niet beschreven en geteekend! Ik moest er u echter brengen, om u, als ware het ook slechts in verbeelding, te doen deelen in de koninklijke gastvrijheid, welke ons daar aangeboden werd.

Goede kwartieren waren ons bereid, en onder deze trof ik voorwaar geen van de slechtste. In een groot manufactuur-magazijn, bij den heer WOLFF, op de markt, wachtte mij eene hartelijke ontvangst, en het genoeg, dat mij verbazend benijd werd, van met de twee schoonste meisjes-

gezigten van de gansche stad, onder één dak te huisvesten. Het *sic gloria mundi* was echter te regtmatic op mijne zware veertig levensjaren en andere maatschappelijke banden toe te passen, dan dat ik over die afgunst kon juichen, en mijn gelukkig gesternte uit de volheid mijns harte zegenen. Het was ook geenszins eene *sentimenteele reiz*e, die mij herwaarts gevoerd had, en alhoewel ik, even als mijn lievelings-auteur STERNE, een' ijsselijken afkeer heb van alle koude begrippen, evenzeer als van bekrompene gedachten, waar ze uit voortspruiten, gevoelde ik mij — wellicht om bovenstaande gronden — krachtiger gewapend tegen de *sentimenteelgheid*, die hem zoo hinderlijk was te midden der aanvallige fransche dames.

Bij onze aanmelding aan het bureau van den commissaris des Konings van Pruissen, den waardigen en vriendelijken kolonel von WEBER, kommandant van het 20ste Landwehr-(Berlijnsche) regiment, ontvingen wij ook de invitatie, om, te rekenen van den 5^{den}, tot zoolang de groote manoeuvres duurden, aan den disch plaats te nemen, die dagelijks op last en op kosten des Konings, op het raadhuys der stad, den vreemden officieren, zonder onderscheid, zou worden toe bereid. Tevens werd ons berigt gegeven, dat er in den vroegen morgen van elken parade- of manoeuvre-dag, een voldoende aantal postrijtuigen voor het bureau zouden gereed staan, om al de vreemde officieren (op zeven uren afstands) te brengen, in de nabijheid van het manoeuvreer-terrein, en van daar weder naar Bonn te vervoeren. Dáár, waar wij niet verder door rijtuigen konden vervoerd worden, zou een genoegzaam getal gezadelde paarden gereed staan, welke mede op 's Konings bevel, door de kavallerie-regimenten van de naastbij gelegene legerkorpsen, welke niet aan deze manoeuvres deelnamen, herwaarts waren getransporteerd.

Dit mogt toch wel eene koninklijke gastvrijheid genoemd worden, en toch had de koninklijke zorg om de gasten goed te ontvangen, zich nog verder uitgestrekt. De kosten van het ontbijt, dat in de kwartieren aangeboden werd, kon later door de eigenaren teruggevorderd worden bij eenen koninklijken ambtenaar, op vertoon van een schriftelijk bewijs des ingekwartierden, dat hij over het onthaal zijns gastheers tevreden was geweest.

Ook onze knechts of oppassers werden mede ingekwartierd, en aangezien er voor hen geene tafels konden bereid worden, ontvingen zij aan het bureau des commissaris 9 Thl'. om voor hun onderhoud, gedurende negen à tien dagen te zorgen. En dat alles werd aangeboden en gegeven, niet aan

de gecommiteerde officieren alleen, maar aan allen die slechts uniform droegen, hetzij zij tot de staande legers van Europa, of tot de landelijke militiën (Engelsche), of tot de schutterijën (Nederlandsche) behoorden.

De rijkdom van den disch, waaraan zich doorgaans een 130 à 190tal officieren van alle rangen plaatste, overtrof verre onze verwachting. Eerst was zij op 7, later (zooals ik vernam) op 10 Thl'. het couvert berekend, — de verschillende wijnen en eene zee van champagne-wijn daaronder begrepen. Dit zij slechts een klein staaltje ter begroting der kosten, welke de Koning had willen dragen, opdat zijne gasten tevreden zouden zijn over hun uitstapje. — En heeft het u dan niet dikwerf verwonderd, dat er, om zoo te zeggen, geen' pen versneden is, om te beschrijven al hetgeen zoo ruim genoten werd. Zoo verre mij bewust is, ben ik de eenige dier gasten, die, *telle quelle*, zijne herinneringen voor het publiek heeft bewerkt.

Ik houde mij stellig overtuigd, dat Zijne Pruisische Majesteit geen enkel oogenblik er aan gedacht heeft om eene publieke dankerkentenis in te oogsten; en toch komt het mij voor, dat dit stilzwijgen wel eenige verwondering moet gebaard hebben, en in dat geval is aan zijne gasten geen onregt gedaan.

Den eersten avond bragten wij in *de Gouden Ster* door, een uitmuntend hôtél, dat ik u kan aanbevelen, en dat welligt een der beste logementen aan de Rijnboorden is. De eigenaar was tevens de aannemer en verzorger van de gastmalen, die ons op het raadhuys werden aangeboden.

Wanneer ik nu de datums van mijn dagboek wilde volgen, dan zou ik u naar de groote parade van het VIII armeekorps moeten geleiden, doch dan ook de vervulling eener vroegere belofte uit het oog verliezen. Immers, ik had u eenige bijzonderheden van het derde hoofdwapen, namelijk van de artillerie, toegezegd, en daaraan wensch ik thans te voldoen.

In een vroeger opstel over het Pruisische krijgswezen (1), heb ik de organisatie van de artillerie medegedeeld, en zal hier slechts, bij wijze van herinnering, als ook ter correctie van enkele misstellingen, kortelijk die organisatie herhalen.

De Pruisische artillerie was nog altijd zamengesteld uit: eene brigade garde en acht brigaden linie-artillerie, uit eene afdeeling vuurwerkers, en uit acht vesting-reserve-kompagniën.

Twee tot drie brigaden vormen eene inspectie. Elke

(1) Zie VII Deel van den *Militairen Spectator*, bladz. 90 en volgende.

brigade is in drie afdeelingen gesplitst, en heeft daarenboven nog eene kompagnie handwerkers, een vuurwerkers-sectie en eene sectie half-invaliden.

Elke *afdeeling* bestaat uit eene kompagnie rijdende en vier kompagnien voet-artillerie.

De kompagnie heeft de navolgende indeeling:

<i>Bij de Voet-artillerie.</i>	<i>Bij de Rijdende artillerie.</i>
1 Kapitein.	1 Kapitein.
3 Eerste en tweede luiten ^s .	3 Eerste en tweede luiten ^s .
1 Feldwebel.	1 Wachtmeester.
1 Portepée-fährnich.	1 Portepée-fährnich.
1 Kapitein-d'armes.	1 Kwartiermeester.
12 Onder-officieren.	10 Onder-officieren.
11 Bombardiers.	8 Bombardiers.
2 Hoornnisten.	2 Trompetters.
80 Kanonniers.	63 Kanonniers.
1 Chirurgijn.	1 Chirurgijn.
1 Hoefsmid.	1 Hoefsmid.

Het vuurwerkers-korps is uit oppervuurwerkers en vuurwerkers, en de sectie half-invaliden uit onder-officieren en gemeenen geformeerd.

Het overige heb ik bevonden, even als ik zulks in het bedoelde opstel had opgegeven, doch daar was geene melding gemaakt van de Landwehr-artillerie. Hoewel ik bij deze gelegenheid geene landwehr-artillerie onder de wapens heb gezien, ben ik echter niet in gebreke gebleven, nopens haar eenige inlichtingen te vragen. Beknopt zal ik u de voornaamste bijzonderheden van deze aanvulling der staande magt mededeelen, die u welligt niet ongepast zullen voorkomen, dewijl er, volgens de loopende geruchten, ook sprake zoude wezen van de oprigting hier te lande eener artillerie-schutterij. Ter zake:

De Landwehr-artillerie wordt zamengesteld uit officieren, onder-officieren en manschappen, die, in alle gevallen, aan hunne dienstpligtigheid bij de artillerie van het staande leger hebben voldaan, en bij dat wapenkorps taktisch en technisch geoefend zijn.

De landwehr-artillerie is van die der infanterie en kavallerie daarin onderscheiden, dat zij geene taktische eenheden uitmaakt, om als een zelfstandig korps op te treden. Zij is bestemd om als aanvulling bij de artillerie van het staande leger ingeschreven te worden, zoodra de laatste voor den werkelijken oorlog gemobiliseerd wordt.

Zij komt alleen bij gedeelten, en wel voor de jaarlijksche praktische exercitiën, gedurende 14 dagen, onder de wapenen;

doch zij verschijnt nimmer bij de najaars-oefeningen der divisien of legerkorpsen.

Op voet van vrede is zij, voor het aanvullings- en gelukkig beheer, in kompagnien ingedeeld, en wel in dier voege, dat elk landwehr-bataillons-*bezirk* eene kompagnie landwehr-artillerie bevat.

De sterkte der landwehr-artillerie kan men derhalve uit het aantal der bataillons landwehr-infanterie opmaken, te weten:

4 Regimenten garde-landwehr-infanterie, à 3 bataillons, geeft	12 kompagnien.
32 » van linie, ieder van 3 bat ^s .	96 »
8 Reserve-bataillons.	8 »
<hr/> Totaal der kompagnien landwehr-art. 116	

Deze kompagnien moeten ieder sterk zijn:

- 2 Officieren.
- 16 Onder-officieren en bombardiers.
- 2 Hoornblazers.
- 192 Kanonniers.

Van dit personeel komt jaarlijks voor de schietoefeningen onder de wapens:

- 2 Officieren.
- 103 Onder-officieren, bombardiers en kanonniers.

Elk gedeelte van het wapen, zooals de garde, de rijdende en voet-artillerie, en de afdeeling vuurwerkers, worden aangevuld met de landwehr-artilleristen, welke uit die afzonderlijke gedeelten in reserve gesteld en van daar bij de landwehr zijn overgegaan.

De landwehr-artillerie heeft alzoo geen bijzondere aanvoerders, zooals bij de landwehr-infanterie en kavallerie plaats heeft. Zij staat onder het onmiddellijk bevel der chefs bij de artillerie-brigaden van het staande leger, als zij onder de wapenen is; in hare haardsteden zijnde, is zij onder het administratief beheer van den chef van het landwehr-bataillon, waarbij de kompagnie is ingedeeld.

Deze afwijking van het bij de infanterie en kavallerie gevolgde landwehr-stelsel, had bijzonder mijne aandacht getrokken, en gaf mij nu aanleiding, om naar de oorzaken dier afwijking onderzoek te doen bij de oude ervarendste officieren.

Al dadelijk was het mij voorgekomen, dat eene dusdanige inrigting, in een', in mijne oogen niet gering, gebrek, bij de artillerie van het staande leger kan voorzien, namelijk in het over het algemeen te jeugdige personeel. De artillerie vordert toch voor de werkelijke oorlogsdienst, voornamelijk een krachtiger, volwassener bedienings-personeel,

voor 't minst dat het voor een gedeelte uit menschen bestaat in den krachtigen mannelijken leeftijd, zooals de landwehr-infanterie en kavallerie zich aan ons vertoonde. Aangezien de landwehr-artillerie niet afzonderlijk tot een korps gevormd wordt, maar uitsluitend tot aanvulling van de staande artillerie dient, zoo moeten de batterijen, bij eene mobilisatie ten oorlog, eene ruime keuze kunnen doen bij de landwehr, tot aanvulling van het ontbrekend personeel, met krachtige volwassene manschappen. Deze nu hebben vroeger eene technische en taktische opvoeding genoten, en zouden alzoo, na eene korte oefening, vrij spoedig weder volstaan kunnen voor de taak die men ze moet opleggen.

Dit was ook het gevoelen van vele opper-officieren, vooral van diegene welke in het landwehr-officiers-kader nog altijd leemten zien, en daardoor vermeenen dat de landwehr-infanterie en kavallerie, hoe krachtig ook zamengesteld, bij eenen uitbrekenden oorlog, eene zeer harde proef zoude hebben door te staan. En aangezien nu de artillerie-landwehr, om zoo te zeggen in de kaders der staande artillerie ingeschoven wordt, zouden ook de artillerie-landwehr-officieren, bij eenen uitbrekenden oorlog, niet zoo dadelijk aan de harde proef van zelfstandig te moeten handelen, onderworpen worden.

De artillerie-officieren, die ik over dit onderwerp ondervroeg, stemden deze oordeelvelling slechts gedeeltelijk toe, meenende dat indien men daardoor *Scylla* ontweek, men den *Charybdis* nog niet te boven was. Hunne bezwaren bestonden hoofdzakelijk hierin:

Dat iedere brigade artillerie, bij eene vollige organisatie ten oorlog, het personeel leveren moet voor:

- 1°. De volledige uitrusting der veld-batterijen en vesting-kompagniën.
- 2°. Voor zes munitie-kolonnen (1).
- 3°. » eene laboratoriums-kolonne.
- 4°. » » handwerkers- »
- 5°. » de samenstelling eener reserve-kompagnie van 210 hoofden, daaronder begrepen vier officieren, 21 onder-officieren der voet- en 7 onder-officieren der rijdende artillerie.
- 6°. De samenstelling eener aanvullings- of depôt-kompagnie, waarbij de aankomende rekruten geoefend worden.

(1) Deze munitie-kolonnen zijn bestemd tot aanvulling der artillerie-infanterie-, jager- en kavallerie-munitie en van den voorraad percussie-hoedjes. De bataillons infanterie en de regimenten kavallerie, voorzien zich regstreeks uit de munitie-wagens, die hen, boven en behalve die der kolonnen, altijd volgen. De munitie-kolonnen zelve worden uit een centraal park of uit de depôts aangevuld.

Daarenboven moest men bij die aanvulling wel in het oog houden, dat de drie vesting-kompagniën eener brigade, welke op voet van vrede, gezamenlijk ongeveer sterk zijn: 12 officieren en 320 à 330 man, op den voet van oorlog, zes kompagniën, ieder van ongeveer 200 man, moeten uitmaken, met 31 officieren voor die 6 kompagniën. Evenzoo vorderde de mobilisatie der verschillende kolonnen, een vrij aanzienlijk kader voor leiding en toezigt; daarenboven, juist omdat vele onderdeelen bij zulk eene mobilisatie nieuw zamengesteld worden, een zelfstandig kader, rijk in ervaring.

Wat nu de groote hulpbron aanging welke de artillerie vond in de landwehr-artillerie, voor de aanvulling van het zoo talrijk benoodigd bedienend personeel, zulks werd hooggeschat; maar het kader officieren bij de staande artillerie was veel te zwak, om voor deze aanvulling officieren te leveren. Uit dien hoofde zouden, bij eene mobilisatie ten oorlog, de oudste en ervarenste officieren bij de batterijen ingedeeld, voor de leiding en het toezigt der park-kolonnen worden gedetacheerd, zoodat de daardoor ontstane vacature wel door minder ervarene landwehr-officieren zou moeten aangevuld worden; zelfs zóó, dat er batterijen zouden zijn, die geheel door landwehr-officieren werden bezet. Wat dus het gezegde voordeel betrof, dat de officieren der landwehr-artillerie, door de eigenaardige inrigting van hun wapen, minder aan de proef der zelfstandige handeling onderworpen waren dan die der infanterie- en kavallerie-landwehr, — dit konden velen niet toestemmen. Deze bewering is voorzeker niet van grond ontbloot, doch mijns inziens treft zij meer een gebrek in de samenstelling van het actieve gedeelte, dan de inrigting van den landwehr zelve. Hier toch werd bedoeld het te zwakke officiers-kader van het actieve gedeelte, en daardoor tevens de twijfeling omtrent de bruikbaarheid der landwehr-officieren, vrij duidelijk. Deze toch zijn voor het grootste gedeelte getrokken uit de volontairs, welke één jaar bij het wapen gediend hebben, onder-officier geweest zijn, en vóór hunnen overgang in de reserve, een soort van capaciteits-examen tot den officiersstand hebben afgelegd. Vervolgens ook uit officieren die hun afscheid genomen hebben, doch deze zijn zeldzaam.

Dezelfde twijfeling heb ik ook meermalen bij de officieren der andere korpsen van het staande leger, ten opzichte der landwehr-officieren aangetroffen; iets dat de laatstbedoelden zich dikwerf zeer sterk hebben aangetrokken. Ik weet zelfs niet, of de tegenwoordige minister van oorlog **VON DER BOJEN**, niet eens eene proeve heeft willen nemen, om meer

officieren der staande magt, bij de landwehr in te schuiven, of voor 't minst de kompagnien door zulke chefs te doen aanvoeren; maar dat er nog in tijds eene wending aan dat voornemen is gegeven, omdat men eene krachtige protestatie van het korps landwehr-officieren te gemoet zag. Dit korps boogt op regten, verkregen op de bloedige slagvelden van 1813—15, en dit laat zich alles zeer goed begrijpen. Wij hebben dergelijke beweringen ook bij ons gezien, zoowel van de eene als van de andere zijde, zonder dat daarom de gegronde vrees aangaande de bruikbaarheid van een dergelijk onervaren kader, weggenomen wordt.

Intusschen is het ook niet te betwisten, dat het onderhouden van een volledig kader officieren voor de oorlogsterkte der artillerie-brigaden, de finantiële krachten van den staat zou te boven gaan, alhoewel ik evenwel moest toegeven, dat het staande kader in alle gevallen zoo sterk behoort te zijn, dat de leiding van de belangrijke dienst bij de kolonnen en bij het aanvullings-depôt, aan ervaren officieren van het staande leger konden toebetrouwd worden, zonder dat de batterijen daarvan ontbloeit werden.

Overigens biedt de bijzondere inrigting der landwehr-artillerie, behalve de reeds genoemde, nog andere voordeelen aan, die de aandacht van den onbevooroordeelden beschouwer verdienen. Deze vindt men in de onveranderlijkheid der standplaatsen van de brigaden artillerie, en derhalve in de aanvulling uit de gewesten, waarin die standplaatsen gelegen zijn. De garde-artillerie-brigade maakt alleen eene uitzondering op dezen regel, aangezien zij hare rekruten uit alle gewesten van den staat opneemt, zoodat zij niet ten volle van de hier beoogde en hieronder opgesomde voordeelen, partij kan trekken. Zij bestaan hierin:

1°. Dat de artillerie verzekerd is, in tijd van oorlog, zich eenen geruimen tijd te kunnen aanvullen met geoffende manschappen, die vroeger in haar eigen' boezem zijn opgekweekt.

2°. In het bemoedigend vooruitzicht, dat men, bij de moeijelijke, voortdurende opkweeking der jeugdige dienstpligtigen, toch altijd leden der brigade vormt, welke bijna *twintig jaren lang* der brigade toebehooren, als zoodanig *bij haar kunnen opgeroepen* worden, en dus ook de vruchten van het vroeger genoten onderwijs, *bij haar* kunnen afwerpen.

Bij deze en gene nasporingen, kwam ik van zelf tot het onderzoek nopens de voor- en nadeelen der artillerie-brigade-indeling. Ook daaromtrent wil ik u mijne bescheidene denkbeelden mededeelen. De 7de en 8ste brigaden had ik ieder, wat hun veldpersoneel betrof, gedeeltelijk gezien, en

moet om doel en strekking, vooraf zeggen, hoe dat gedeelte geformeerd was.

Reeds heb ik gezegd, dat de vijftien eerste kompagnien van iedere brigade, in drie afdeelingen gesplitst zijn, ieder door een hoofd-officier (majoor of luitenant-kolonel) van het wapen gekommandeerd. Op dezelfde plaats is gezegd, dat iedere afdeeling zamengesteld is uit *eene* kompagnie rijdende en *vier* kompagnien artillerie te voet.

Drie van de laatste kompagnien zijn voor de velddienst, de *vierde* voor de vesting-dienst bestemd. Deze dienst wordt echter omgewisseld, zoodat de vesting-kompagnie slechts één jaar als zoodanig dienst doet, en dan weder veld-kompagnie wordt. Zij neemt alsdan de bespanning van eene dezer kompagnien over, welke op hare beurt de vestingdienst moet verrigten.

De drie veld-kompagnien der 7de en 8ste artillerie-brigade, in Westphalen en aan den Midden-Rijn gestationneerd, kunnen, op voet van vrede, 12 stukken bespannen; d. i. voor iedere kompagnie vier bespanningen van 6 paarden.

De rijdende kompagnien van iedere afdeeling der beide genoemde brigaden, hebben het noodige personeel en paarden tot de bespanning van 8 stukken geschut.

Deze brigaden, respectivelijk ingedeeld bij het VII en VIII legerkorps, konden alzoo bij de groote manoeuvres ieder aanspannen:

36 Stukken als veld-artillerie.

24 » » rijdende »

Dit, in vergelijking met de andere brigaden, grooter getal bespanningen, is bij koninklijke kabinets-order bepaald, tijdens de onlusten die sedert 1830 in de westelijk gelegene grenslanden hebben plaats gehad.

De verwachting der officieren bij den aanvang der troepen-vereeniging, tijdens ons verblijf aan den Rijn, dat deze beide brigaden, na afloop der manoeuvres, op gelijken voet met de andere brigaden zouden gebragt worden, is niet bevestigd.

Het getal bespannen stukken voor ieder der overige brigaden, op den voet van vrede, is als volgt:

Zes veld-batterijen à 2 stukken ieder, 12 stukken.

Drie » à 4 » » 12 »

Drie rijd. » » 4 » » 12 »

Te zamen 36 stukken.

De negen brigaden hadden derhalve destijds 372 stukken veldgeschut bespannen, ter bediening en oefening.

De kanons van 6 @ en houwitser worden met zes, de 12@^{er} kanons met acht paarden bespannen.

Wat nu de kompagnie werkers van iedere brigade betreft,

deze worden in tijd van vrede met tweeën of drieën vereenigd in de artillerie-constructie-werkplaatsen, alwaar zij gezamenlijk onder het bevel van den oudsten kapitein, of wel onder dat van eenen hoofd-officier *à la suite*, worden gesteld. Zoo vond ik drie dezer kompagnien te Deutz, bij Keulen, waarover ik later eenige bijzonderheden zal mededeelen.

De vijf artillerie-reserve-kompagnien zijn allen aan het VIII armeekorps toegedeeld. Het kader en zelfs de manschappen, worden door de negen brigaden geleverd, en wel uit de sectien half-invaliden. Deze kompagnien dienen tot aanvulling der garnizoenen in de Bonds-vestingen Meintz, Luxemburg en Saarlouis.

Uit dit kort overzicht, dat tot aanvulling dient van het opstel, bij den aanhef van dezen brief bedoeld, zult gij nader zijn bekend geworden met de in Pruisen bestaande brigade-indeeling, die veel heeft van de tegenwoordige regements-indeeling der Fransche artillerie, met dit verschil echter, dat de Pruisische brigade gesteund wordt door een talrijk reserve- en landwehr-personeel.

De zamenstelling der brigade, bevattende al de deelen van het geheele wapen, in verhouding tot elkander en tot de hoofdzamenstellende deelen van het legerkorps, waarbij zij ingedeeld is, kan noodzakelijk beschouwd worden voor het Pruisische militaire stelsel. De hoofdbedoeling schijnt ook voor dit wapen geweest te zijn, om al de grondstoffen tot eene snelle mobielmaking in de brigade vereenigd te hebben. De materiële voorwerpen voor eene mobielmaking, zijn ook in de tuighuizen en depôts der brigade voorhanden, en worden dáár, onder het toezigt van den brigade-chef, met de meeste zorg onderhouden. En wat aangaat de mogelijkheid, om zoowel de batterijen als kolonnen op voet van oorlog bespannen te krijgen, zijn daarvoor dezelfde maatregelen genomen als voor de kavallerie, vroeger reeds door mij beschreven.

In dit alles heerscht een voortreffelijke geest van orde en van groote voorzorg, waardoor het ook mogelijk zal wezen, om hier, meer dan elders, aan de omstandigheden die spoed vereischen, snel het hoofd te kunnen bieden. De onbevooroordeelde beschouwer moet zulks toejuichen, want in het stelselmatige dezer organisatie, en voornamelijk in de vaste indeeling der brigaden bij de legerkorpsen, is veel goeds gelegen. Het taktische verband tusschen de drie wapens, wordt daardoor toch voortdurend onderhouden, waarbij ieder zijne plaats kent, en men onderling elkander kan leeren kennen en schatten. Vooral verdient ook der aan-

dacht te worden aanbevolen, de inrigting der kolonnen, en het volgen van eene marsch- of reserve-kompagnie, voor de dadelijke aanvulling der batterijen.

Intusschen is er eene schaduwzijde aan al dat licht, 't welk trouwens niet te verwonderen is. Wat ik deswege heb kunnen aanteekenen, zal ik u mededeelen.

Naar het schijnt is de verdeeling der brigade in afdeelingen van drie veld-, eene vesting- en eene rijdende kompagnie, minder voordeelig voor den geest, welke ervaren officieren, in het bijzonder voor de rijdende artillerie, noodzakelijk achten. Zoowel enkele Pruisische als vreemde officieren der rijdende artillerie, vermeenden dat de vereeniging der drie rijdende batterijen van eene brigade tot ééne afdeeling, onder het bevel van een' hoofd-officier, die voor 't minst eenigen tijd in de lagere officiersrangen, bij dat speciale gedeelte van het wapen gediend had, eene noodzakelijkheid was. Sommige gingen zelfs nog verder, door te willen betoogen, dat eene geheele afscheiding der rijdende artillerie van de brigade, en eene vereeniging van de zes rijdende batterijen der twee brigaden, welke tot eene armee-afdeeling (twee legerkorpsen) behoorden, nog doelmatiger zoude zijn. Men koesterde ook de hoop, dat de eerstbedoelde vereeniging, nog eenmaal zou plaats hebben, en indien ik mij niet bedrieg, is dit thans het stellig voornemen, of is het welligt reeds uitgevoerd.

Ook de Franschen schijnen zwanger te gaan van eene afscheiding der rijdende batterijen van de regimenten, omdat de oude geest der vorige fransche rijdende artillerie, waarmede NAPOLEON zulke stoute bewegingen kon ondernemen, volgens het zeggen van bevoegde beoordeelaars, geheel geweken is.

De bepaling van het verwisselen der veld- en vesting-kompagnien der brigade, werd eveneens door vele officieren afgekeurd, hoewel die verwisseling voor de veld-kompagnien slechts om de twee jaren terugkeert. Ook de veld-artillerie had behoefte aan eenen specialen geest, die nu bij den korten diensttijd en de gedurige omwisseling niet kon behouden worden. Het vroeger aangehaalde, en bij de artillerie in hoog aanzien staande werkje van den nu overleden generaal VON DECKER: *Sechs-und-zwanzig Friedensjahre*, gipst deze leemten vrij scherp; en als een zeer ervaren chef, die een reeks van jaren aan het hoofd eener brigade gestaan had, mogt VON DECKER voorzeker over deze zaak een oordeel vellen. Later zal ik ook dit oordeel overnemen.

Men beweerde, dat de artillerie-brigade, even snel als de andere wapenkorpsen, zoowel linie als landwehr, konden gemobiliseerd worden. Dit kwam mij slechts gedeeltelijk

waar voor; want het gereed zijn der materiële voorwerpen, is in mijne oogen wel zeer veel, doch nog niet alles. Aan het bedienend personeel zal het ook niet ontbreken, maar bij het kader officieren en onder-officieren zit, mijns inziens, het bedoelde gebrek. Immers, nu reeds gevoelde men bij het actieve gedeelte van het wapen, moeite om het onder-officiers-kader compleet te houden; en hoe moet het dan gesteld wezen bij de artillerie-landwehr? Aan lang gediende en ervaren onder-officieren, welke de artillerie, vooral in tijd van oorlog, zoo onvermijdelijk noodig heeft, is gebrek; eene leemte, welke in den eersten besten veldtocht, zeer voelbaar zou worden.

Een ander struikelblok voor de spoedige mobilisatie der kolonnen, is, dat er geene geoefende ridders voorhanden zijn. De treinsoldaten, welke tot deze dienst bestemd worden, zijn in tijd van vrede niet georganiseerd. Zij moeten bij eene snel bevolene mobilisatie, in den letterlijken zin *tezamengeraapt* worden, zoodat hierover nog de geest van het laatst der vorige en van het begin van deze eeuw zweeft. Welk een invloed een zoodanig, met spoed bijeengeraapt rijdend personeel, op de beweegbaarheid (in den uitgestrekte zin genomen) van het voorraads-materieel moet uit oefenen, laat zich eenigzins begrooten.

Om nu de gemiddelde behoefte aan personeel voor elke brigade, door elkander gerekend, door cijfers uit te drukken, namelijk, als in alle deelen en betrekkingen van de oorlogsdienst, zoowel in de vestingen als te velde zal worden voorzien, rekent men, dat de reserve en landwehr, zullen moeten leveren:

50 Officieren (subalternen.)

288 Onder-officieren.

31 Hoornblazers.

2413 Kanonniërs.

20 Chirurgen.

40 Handwerkers.

Eindelijk, dat er zal moeten worden voorzien in de behoeften van 510 rij- en 2440 trekpaarden.

Indien nu de negen brigaden te gelijk op voet van oorlog moeten gebragt worden, dan zouden er noodig zijn:

450 Officieren.

2592 Onder-officieren.

Aangezien nu de landwehr op hare normale sterkte slechts 232 officieren en 1856 onder-officieren telt — en deze normale sterkte bezit zij, volgens de opgaven niet — zoo kan men daaruit genoeg opmaken, dat de mobilisatie der artillerie niet zoo volledig zal kunnen plaats hebben als bij de andere wapenkorpsen.

Gij zult welligt de gegronde opmerking maken, dat de mobilisatie der artillerie bij de andere legers, waar men geringe of in het geheel geene reserven heeft, met nog meer bezwaren zal te kampen hebben. Dit stem ik volgaarne toe, maar ik heb slechts de schaduwzijden willen aanduiden, omdat ik de Pruisische artillerie minder gunstig bedeed gevonden heb dan de andere Pruisische wapenkorpsen.

Toen ik de Pruisische artillerie eenigen tijd had gadeslagen, met betrekking tot hare organisatie, deed ik mij de vraag, welke zedelijke en stoffelijke krachten aan de artillerie, met betrekking tot hare organisatie, konden worden toegekend?

Het hierboven ontwikkelde bevat reeds voor een gedeelte het antwoord, dat ik mij gegeven heb. Het ander gedeelte volgt daaruit als van zelf.

Uit den aard toch der wet op de dienstplichtigheid, is het personeel der artillerie van het staande leger jong, terwijl het kader onder-officieren, uithoofde der aangevoerde oorzaken, eveneens in de klasse der jeugdige krijgslieden kan gerangschikt worden. Wanneer men nu mag aannemen, dat het eigentlijke soldaten-moreel (en dit zal wel geen verder be- toog behoeven) zich niet in de eerste stadiën van den mannelijken leeftijd vormt, maar geboren wordt uit het vertrouwen op de kracht van het te bedienen wapen, en uit het zelfvertrouwen, dat daaruit als van zelf voortvloeit, — zoo zou deze overweging met eenigen grond tot de gevolgtrekking leiden, dat de organisatie van het wapen, voornamelijk deszelfs wijze van aanvulling, de vorming van het gewenschte soldaten-gehalte geenszins toelaat.

Men kan aannemen, en met grond, hoewel de Pruisische officieren dit niet toestemmen, omdat zij de dienstdadigheid te kort vinden, dat de dienstplichtige in de 3 of 2½ jaar, welke hij bij het wapen voortdurend doorbrengt, eene vrij volledige taktische en technische geoefendheid kan verkrijgen, maar meer en rijpere vruchten kan men van deze eerste opkweekings-periode niet verwachten. Ware er een oude *kern* of *stam* voorhanden, om welke de jonge loten zich — zoo te zeggen — konden strengelen en waaraan zij zich vast konden houden, dan zou de zamenmengeling van jeugd en rijpere mannelijke jaren, een gewenscht geheel kunnen daarnstellen. Wat een goed en ervaren kader van onder-officieren kan doen, en juist hier bij al die jeugdige kanonniërs zou moeten bewerken, laat zich gemakkelijk begrijpen; maar juist dat kader laat — in dit opzigt — te wenschen over.

De bijzondere voordeelen welke aan den onder-officiersstand zijn toegekend, voornamelijk de toezegging van het

voorregt eener verzorging in het burgerlijk beheer, oefent, vooral bij de artillerie, eenen nadeeligen invloed uit op het behouden van oude ervarene onder-officieren, die nu, na 9 of 12 jaren uiterlijk gediend te hebben, van dat voorregt willen genieten. En aangezien de onder-officieren der artillerie, bij voorkeur, o. a. bij het uitgebreide postwezen geplaatst worden, zoo worden hunne wenschen maar al te spoedig vervuld.

Wat nu aangaat de verhouding van de geschutkrachten eener brigade artillerie tot het legerkorps waartoe zij vast behoort, men schijnt daarbij wijslijk van het beginsel te zijn uitgegaan, dat men bij eenen uitbrekenden oorlog, met jonge, of voor 't minst niet in den krijg ervaren troepen te velde zoude moeten trekken, waarbij eene talrijke artillerie noodwendig is. De verhouding van de stukken geschut bij elk legerkorps, is daarom aanmerkelijk, dewijl zij reeds bij eene eerste mobilisatie, drie stukken geschut op de 1000 man infanterie, en ruim vier stukken op de 1000 man kavallerie bedraagt: Eene verhouding, die in de eerste weken van eenen veldtogt moet toenemen, aangezien het verlies aan artillerie, in verhouding, altijd geringer is, dan dat 't welk de infanterie en kavallerie lijdt.

Wat het uiterlijk voorkomen der artillerie betreft, dit is enberispelijk, zoodra de goede tenue gedragen wordt. Overigens heerschte destijds bij dat wapen nog dezelfde economie-zucht, als bij de andere wapensoorten, iets dat op het voorkomen der dagelijksche tenue niet voordeelig werkt.

In mijne vorige brieven heb ik reeds met een enkel woord gewag gemaakt van het materiëel, dat thans nog door de artillerie bediend wordt; maar wat ik daar zeide, was genoeg om u te doen begrijpen, dat ik hier ter plaatse er niet verder over behoef uit te weiden. De regering heeft ook begrepen, dat het eindelijk tijd werd om een stap voorwaarts te doen tot een ligter, buigzamer en derhalve beweeglijker veld-materiëel. Hoe zich die zaak toegedragen heeft, zal ik u beknopt melden, namelijk in zooverre ik dit uit deze en gene mededeelingen, heb kunnen afleiden.

Eene bijzondere commissie van artillerie-officieren schijnt zich reeds sedert het jaar 1828 bezig gehouden te hebben met het beoordeelen van de verschillende artillerie-stelsels, die nieuwelings bij de andere staten waren aangenomen, en met het ontwerpen van een nieuw stelsel voor de Pruisische artillerie. Het schijnt ook, dat er eene reeks van proeven in het klein zijn genomen, welke echter geene bevredigende uitkomsten moeten opgeleverd hebben. Intuschen moeten de gebeurtenissen van 1830 en 1831 een nieuw

leven gegeven hebben aan het in overweging zijnde onderwerp. Eenige voorstellen, door verdienstelijke hoofd-officieren der artillerie aangeboden, werden alstoen meer regt-streeks het onderwerp van een wetenschappelijk praktisch onderzoek, dat, zoo ik wel meen te weten, zes achtereenvolgende jaren werd voortgezet. Het resultaat daarvan schijnt geweest te zijn, dat het gevoelen der meerderheid zich voor het voorstel van den kolonel von RADOWITZ verklaarde.

Ik heb wel eens hooren beweren, dat deze even kundige hoofd-officier, als geslepen diplomaat, met veel takt zijne voorstellen behandeld heeft. Hij zou namelijk op den voorgrond gesteld hebben, om zoo weinig mogelijk den vreemdeling na te bootsen, maar iets oorspronkelijks, in één woord, iets *Pruissisch* daar te stellen.

Voor zoo verre het mij doenlijk is geweest, uit de over dit onderwerp gevoerde gesprekken — waarbij ik altijd met de geheimhoudenheid en weinige voorkomenheid mijner vreemde wapenkameraden te kampen had — eenige gevolgtrekking af te leiden, is het mij voorgekomen, dat de voorsteller zeer wijslijk, bij de ontwikkeling zijner denkbeelden, steeds in het oog gehouden heeft, de bronnen die de Pruisische staat bezat voor de al of niet spoedige verwezenlijking van het voorgedragene stelsel.

Dat alles moet destijds, vooral aan Z. K. H. Prins August en eenige hooggeplaatste personen hebben bevallen. Ook op Hoogstdezelfs voordragt, werd in het jaar 1838 eene commissie van zeventien leden te Berlijn zamengeroepen, aan welker hoofd de Prins August gesteld werd. De beraadslagingen dezer commissie moeten ruim acht weken geduurd hebben, waarbij het voorgedragene, gewijzigde Gribeauval-sche stelsel definitief werd aangenomen. De grootvader van het Europeesche materiëel werd alzoo eene nieuwe hulde voorbereid.

Eenige wijzigingen werden er vervolgens vastgesteld, en eindelijk eene commissie benoemd voor de uitvoering en beproeving, welke permanent te Berlijn zoude verblijven.

Eene volledige batterij, naar het nieuw ontworpen stelsel vervaardigd, werd alsnu aan de artillerie der garde overgegeven, welke zich dadelijk schijnt bezig gehouden te hebben om de affuiten, als *schietstellen*, onder alle mogelijke omstandigheden, te beproeven en te onderzoeken. Dit onderzoek moet boven verwachting goed uitgevallen zijn, vooral met betrekking tot het wederstands-vermogen. Daarna zijn de voertuigen, en daaronder ook de affuiten met opgelegde vuurmonden en bepakte kisten, gedurende acht weken, onder

velerlei omstandigheden en op de ongebaandste wegen onderzocht.

Nadat ook deze proeven de gunstigste resultaten opgeleverd hadden, werd dit materiëel in zijn geheel aangenomen, terwijl later eene beslissing zoude genomen worden omtrent de wijze van invoering.

De gesteendrukte platen van dit materiëel, met de afmetingen en constructie-lijnen, waren tijdens mijn verblijf aan den Rijn, in de artillerie-constructie-werkplaats reeds voorhanden. Ook aan de overige werkplaatsen waren zij gezonden, ten einde eenige detaildeelen, tot oefening der officieren en werklieden, naar deze teekeningen te doen vervaardigen, alsmede om een overzicht te verkrijgen van den tijd, de hoeveelheid ruwe stoffen en de kosten van vervaardiging in de onderscheidene artillerie-werkplaatsen.

De vele pogingen die ik aangewend heb, om mij een stel dezer platen te verschaffen, zijn allen mislukt. Voor de Pruisische officieren waren zij tegen eenen bepaalden prijs verkrijgbaar, onder verband echter van ze niet af te geven of publiek te maken. Naar het mij voorkwam, hadden nog weinige officieren van dat aanbod gebruik gemaakt, vooral diegene niet, welke twijfelden dat nog in hunnen activen diensttijd dit materiëel geheel zoude ingevoerd worden.

Het mag ook een kolossaal werk genoemd worden, om voor een leger, dat zulk eene talrijke en sterke artillerie bezit, een geheel nieuw stelsel van materiëel in te voeren. Men zeide mij, dat het waarschijnlijk was, dat men vooreerst de dertig reserve-veldbatterijen, die in de tuighuizen, buiten het beheer der artillerie-brigaden, aanwezig zijn, uit nieuw materiëel zoude samenstellen: eene taak, welker uitvoering eenige jaren zoude vorderen. Daarna zou de gardebrigade, en dan de beide brigaden, aan den Rijn gestationneerd, daarvan voorzien worden.

Ik heb vermeend dat dit beknopt geschiedkundig overzicht, nopens de verwezenlijking van dit lang in beraad gehouden onderwerp, u niet ongevallig zoude zijn, omdat iets dergelijks ook bij ons te lande is uitgevoerd, en het maken van vergelijkingen omtrent den loop der beide plannen, daardoor mogelijk wordt.

De voornaamste hoofdpunten van verschil vallen van zelve in het oog, het grootste en dat waar het wel voornamelijk op aankomt, is *de tijd* van beproeving, welke bij ons sedert jaren voortduurt, hoewel het geheel in principe aangenomen schijnt, hetgeen natuurlijk dit voordeel heeft, dat men meer ervaring omtrent de voor- en nadeelen van ons materiëel kan opzamelen.

Ik zal intusschen nu wel eenige bijzonderheden over dit nieuwe materiëel dienen mede te deelen, doch zal daarin altijd zeer beknopt moeten wezen. De menigte artillerie-officieren waarmede ik eenige kennis heb kunnen aanknoopen, waren op dit punt zeer geheimzinnig, en onbescheiden kon noch mogt ik wezen. Alles wat ik alzo kon te weten komen, moest uit een kort en oppervlakkig zien der platen geput worden, en uit enkele, half beantwoorde vragen.

Volgens 't geen men mij onweerhouden zeide, had de vroeger bedoelde commissie, als hoofddoel harer taak beschouwd, het aanbrenge van vereenvoudiging en verlichting in de afzonderlijke samenstellende deelen en in het geheel van het materiëel bij de Pruisische artillerie in gebruik, en dat, sedert 1816 tot 1838, slechts eenige kleine wijzigingen had ondergaan.

Bij het opsporen der middelen tot vereenvoudiging en verlichting, bleven echter de voorwaarden van stevigheid, duurzaamheid, goede werking en gemakkelijke bediening, het hoofddoel der onderzoekingen. Men zou ook voornamelijk in het oog gehouden hebben, om den grooten voorraad bewerkt en onbewerkt constructie-hout, en die van de ijzeren beslagdeelen bij het nieuwe stelsel te kunnen gebruiken.

Het stelsel zelf is, wat de affuiten en voorwagens betreft, eigenlijk niets anders dan een eenigzins gewijzigd Gribeauval's materiëel, met eene twee evenwijdig loopende zijwangen-affuit, met klappmutsgat ter ontvangst en bevestiging van de affuit- of protspen des voorwagens.

Onder de vereenvoudigingen welke daarbij zijn aangebragt, behooren:

1°) Een en dezelfde voorwagen voor alle soorten van veldgeschut, welker kisten uitwendig gelijkvormig, doch inwendig verschillen, naar gelang van het geschut waarvoor zij bestemd zijn.

2°) Een en dezelfde kaisson voor alle kalibers; de kisten alleen inwendig verschillende, met navolging van het Engelsche stelsel, in zoo verre namelijk, dat de kaisson in twee deelen gesplitst wordt, te weten:

a. In een achterwagen met kist.

b. In eenen voorwagen, gelijkvormig aan dien, waarmede de stukken verbonden zijn, met dezelfde wijze van aanhechting door eene affuitpen.

3°) Een en dezelfde voorraads- en smitswagen; de laatste met cilindervormige blaasbalg.

4°) Twee soorten van ijzeren assen, namelijk:

a. Eene voor voorwagens.

b. » » affuiten;

beiden met 'dezelfde as-armen, doch het geheel verschilt in zwaarte: de lichte zijn voor de voorwagens, de zware voor de affuiten.

5°) Twee soorten van raders: te weten:

a. Eene voor affuiten.

b. » » voorwagens en andere voertuigen; beiden met hoepelbeslag.

6°) Eene soort van naafbussen, van gegoten ijzer.

7°) Eene soort van sloten voor de deksels der kisten, die zich van zelve sluiten en met eene vaste kruk kunnen geopend worden.

8°) Eene soort van *avanceer-* en *retireer-*prolonges met ijzeren ketting.

Onder de verligting van het materieel behooren:

1°) Vermindering der houtdeelen van alle voorwerpen.

De affuit zelve is eenige duimen langer geworden.

2°) Het aanmerkelijk verminderen en verligten der beslagdeelen.

3°) Het doen wegvallen van de zware affuitkist.

4°) Het verkorten van de naven.

Ik geloof reeds in te veel bijzonderheden getreden te zijn, om er dezen brief nog verder mede aan te vullen, en toch heb ik vele mijner notitiën overgeslagen, om mijn oorspronkelijk plan met deze brieven te bekorten. De eerste brief dezer serie zal u met de beweegoorzaken dezer bekorting bekend hebben gemaakt. Intusschen vind ik mij verplicht, het in dezen brief behandelde onderwerp, in mijnen vijften brief nog iets uit te breiden.

Militärische Briefe

DES

VERSTORBENEN

AN

SEINE NOG LEBENDEN FREUNDE.

ELFDE BRIEF.

Olympus, den 1sten Junij 1836.

Ontboezemingen en wijsgeerige beschouwingen. — Wetenschappelijke strekking der nagelatene werken van den afgestorvene, over oorlog en oorlogsvoering. — Moegelijkheid en mogelijkheid eener wijsgeerige krijgstheorie. — Onvruchtbaarheid van een strikt stelselmatige krijgsteorie. — Aard en strekking eener verstandige theorie van den oorlog.

Van der jeugd af was het mij eene aangename gewoonte mijn' geboortedag stil in de eenzaamheid door te brengen, om mij geheel in eigene bespiegelingen te verdiepen, of

om den kleinen kring mijner ware vrienden rondom mij te vereenigen, ten einde met hen mijne gewaarwordingen en gedachten te wisselen. Laat mij dan ook nu de eerste woorden tot u rigten, mijn getrouwe vriend, want meer dan ooit gevoel ik behoefte om mij over een onderwerp te verklaren, dat ons beiden na aan 't harte ligt.

Gij hebt de moeite op u genomen, om een gedeelte mijner nagelatene werken uit te geven, en zult daarmede evenveel dank als ondank verwerven. *Dank*, slechts van weinigen, van dezulken wie het in waarheid te doen is, om zich te vormen voor hun toekomstig, hooger krijgsberoep, en die daarbij, zonder wetenschappelijke vooroordeelen, zich tot de moeilijke taak zetten; *ondank*, daarentegen, van allen die, alhoewel door hunne betrekking en slecht onderdrukte aanmatigheden tot zulke ernstige en grondige studien geroepen, in een klein aantal, met moeite geleerde, maar slecht begrepene grondbeginselen en regelen der krijgskunst, de quintessence van alle krijgswetenschap zien, zonder dat zij in bepaalde gevallen er nut van weten te trekken, en die thans bij zich-zelfen van mij zullen moeten zeggen, dat die weinige, armzalige regelen volstrekt geen zekere loods zijn op het klipvol element des oorlogs.

Maar stel u gerust, en troost u met mij, mijn vriend. Der menschen doen is een uitgestrooid onzeker zaad, en miskenning het gewone lot dergenen die het goede willen; daarover moogt gij u dus niet verstoren. Ga slechts als tot nu toe voort met mij en mijne denkwijze te verdedigen, want gij weet toch zelf, met welk eene inspanning des geestes, ik naar *waarheid* gevorscht heb, en dat ik die waarheid zoo lang bleef mistrouwen, tot zich niets van eenig belang meer tegen haar liet inbrengen, en ik ze eindelijk voor bewezen mogt houden. Vroeger of later zullen ook anderen, die thans daaraan nog twijfelen, het moeten erkennen, dat men bij de ontdekking van het tegendeel niet terstond alle geduld moet verliezen. Het licht der waarheid zal dan nog eens zegevierend doorstralen, en zullen onze pogingen geregvaardigd schijnen.

Er zijn tijden geweest waarin de Koningen zoogenoemde wijzen of wijsgeeren tot hun dagelijksch gezelschap kozen; men heeft ook tijden beleefd, dat zij zoogenoemde narren er op nahielden, en helderziende opmerkers beweerden, dat de narren meer waarheid gesproken hebben dan de wijsgeeren. Ook in het dagelijksche leven ziet men dikwijls, dat, met opzigt tot menschen, de schors beter is dan de pit, en ook omgekeerd, alhoewel zeldzamer; men heeft dus geen reden om zich te verwonderen, als men soms narrige wijsgeeren of wijsgeerige narren ontmoet, en slechts de laatstgenoemden kunnen bovengezegde waarheden gesproken hebben. Nimmer echter is het een goed teeken des tijds, als de wijsgeer zich in het narrenpak moet steken, om zijne waarheden aan den man te brengen, of wanneer iemand

den wijsgeer uithangt, terwijl hij slechts de schil en niet de kern der wijsbegeerte geproefd heeft, en alzoo den schijn nog voor de waarheid houdt.

De aanleiding tot deze zonderlinge inleiding, mijn vriend, is ontstaan uit de vele tegenstrijdige oordeelvellingen over mijne geschriften; oordeelvellingen, die ik bijna dagelijks moet vernemen, zonder zelf ze te kunnen wederleggen of te verbeteren. Een uwer uitstekende militaire schrijvers heeft mijne krijgsléer de eenige ware filosofie van den oorlog genoemd; anderen ontzeggen den loop van denkbeelden dien ik heb gevolgd, allen wijsgeerigen zamenhang, alle innerlijke consequentie, en laken mij, dat ik mijne lezers eene zoo weinig positieve leer aanbod; — allen hebben intuschen onregt.

Het is nooit in mijne gedachten opgekomen, om eene filosofie van den oorlog te willen schrijven, want ik ben een te groot vereerder van de wijsbegeerte en van den oorlog, dan dat ik beide te zamen kon koppelen, en de pogingen door andere schrijvers in dien geest gedaan, hebben mij nog meer van een dergelijk voornemen afschrikt; want maar al te duidelijk volgt daaruit, dat zij of stumpers in de wijsbegeerte, of zeer eenzijdige theoristen van den oorlog geweest zijn. Ook ik zou nimmer iets volkomen's in dit genre hebben voor den dag gebracht, omdat ik het voor onmogelijk houd; daarom heb ik mij tot beschouwingen over den oorlog bepaald, welke men allen wijsgeerigen geest niet geheel ontzeggen kan.

Ik heb mij daarbij met voordacht van alle stelselmatigheid onthouden, dewijl de kunst der oorlogsvoering er al te veel door zou ingekrompen zijn. De krijgssstelsels hebben op mij altijd denzelfden indruk gemaakt als de tuinen te Versailles. Men mag het gemakkelijk vinden, overal regelregt, langs evenwijdig afgeperkte paden te wandelen, en nergens op rotsen, moerassen of andere natuurverschijnselen te stooten; maar hoe weinig levert dat alles voor geest en hart op! Deze hooge en kunstig gesnoeide hekken schijnen mij altijd kleine Chinesche muren toe, over welke men het niet waagt heen te zien, uit vrees van onaangename ontdekkingen te doen, of achter welke men zich volkomen veilig waant. Het gezigt van zulk eene regelmatigheid kan ons wel verrassen, maar niet boeijen, want zij is het beeld van de bekrompenheid des menschelijken geests. — Welk een andere indruk maakt op ons een engelsch en duitsch park. Men ziet wel, dat ook hier de beschavende hand der kunst werkzaam is geweest, maar de natuur is door geen wansmaak onnatuurlijk geworden, de boomen stijgen in statige pracht hemelwaarts, breiden hunne stammen en takken naar willekeur uit, en verkwikken door hunne schaduw den vermoeiden wandelaar. Bij iederen stap ontwaart men de liefelijkste verscheidenheid der natuur, en toch smelt alles in de verhevenste eenheid zamen.

Juist zoo is het ook met de krijgstheoriën gesteld. Waar de innige zamenhang zoo duidelijk is, dat men hem als met de hand kan tasten, daar heeft de schaar der stelselmatigheid de natuur des oorlogs geweld aangedaan, om het onvermogen van het stelsel niet te doen bevroeden. Aan de hinderpalen die de oorlogsbeweging in het stelsel brengt, wordt niet gedacht; alle hartstogten der menschen worden aan stelselmatige banden gelegd, de massa's bewegen zich in rechte lijnen, even als op het schaakbord; er heeft geen ontijdige halt, geen angstig dralen, geen stoute overijling, geen gewaagd begin plaats, en uit den aanvang is ook het einde met wiskundige zekerheid op te maken. Zulk een aanvoerder wordt op de glibberige baan van den krijgsroem door den grooten hoop, wel is waar, het liefst tot vriend gekozen; maar hij is toch de onzekerste aanvoerder, en een valsche vriend.

Zijn dat nu de vruchten van wijsgeerige studien, dan mag men wel wenschen dat de krijgslieden vreemd aan alle filosofie bleven, die dan hare meeste kweekelingen slechts tot blanketsel en pommade dient. De ware wijsgeer weet niets van al die dingen, welke de valsche profeten of ijveraars vermeenen of voorgeven te weten; hij filosofeert, waar anderen doceren; hij verheft den geest tot de zuivere kern der gedachte, waar anderen hem tot de letter van het stelsel verlagen. Het overijld najagen van het doel, het te begeerig streven naar stellige leerstelsels, is bij wetenschappelijke navorschingen lofwaardig noch raadzaam, en men mag zelfs slechts dan zijne overtuiging op algemeen heerschende meeningen doen kennen, als men vooraf den grond en de waarheid van alle zijden onderzocht heeft.

Het denken is baren van den geest, 't is het verwekken van denkbeelden uit den verborgen schat van vele, schoon nog duistere, onzekere en verwarde voorstellingen. Deze geboorteweën te verwekken, door het opwerpen van twijfel en door nadenken, en ze te stillen, door de waarheid te vinden, met behulp van ontwikkelde vragen — even als door eene verlossing van in den geest sluimerende of vormloos liggende gedachten — ziedaar de groote kunst, de meesterschap van SOCRATES; en had ik ooit de leerling eens wijsgeers willen worden, 't zou van SOCRATES geweest zijn. Velen zijner tegenstanders verweten hem wel, dat hij door zulke twijfeling te opperen, zijne toehoorders maar in verlegenheid bracht, slechts een moedwillig spel met hen dreef, maar nimmer gewoon was rond voor zijne eigene overtuiging uit te komen; doch dit is hem onregt aangedaan; door deze wijsgeerige handelwijze heeft hij de gewigtigste waarheden in 't licht gesteld, en zijne ijverigste leerlingen erkenden, dat zij door zijn ondervragend stelsel veel meer wetenschap in zich gevonden hadden, dan zij zelve vermeenden te bezitten. Door stelselmatig vragen kan alles uit de menschen gehaald en ontwikkeld worden, dewijl de kennis en het inzicht oor-

spronkelijk in hem besloten liggen en het leeren door vragen, als 't ware eene vernieuwde gewaarwording, of eene helder wordende herinnering is. Al komt men daardoor ook al niet altijd tot positieve resultaten, men oogst toch het voordeel in van voorzigtiger in het oordeelvellen te worden, zijne eigene onwetenschap in te zien en te erkennen, 't geen wat meer waard is dan valsehe en ingebeelde kennis.

De bescheiden twijfelaar aan de juistheid van de eene of andere stelling, is alleen de echte waarheidsvorscher. Maar tusschen DESCARTES beroemd geworden *cogito, ergo sum*, en de universele bewijzen van eenige schijnwijsgeeren, ligt nog een verbazend ruim veld, 't welk het gezond menschenverstand altijd bebouwen mag. *Wetenschap en wijsbegeerte* zijn en blijven de grootste en voornaamste middelen tot volmaking, welke 's menschen leven en werken, zijn geest en karakter tot volkomen helderheid brengen, en in zijn inwendig bestaan eene zeer gelukkig makende harmonie en een verhoogd gevoel. Dat echter het begrip van het wetenschappelijke niet alleen of hoofdzakelijk in het stelsel en het daarvan opgetrokken gebouw bestaat, dit moest in onze dagen niet meer behoeven betoogd te worden. Alles wat betrekkelijk waar is, of betrekkelijk werkt, wordt verdraaid en verwrikt, moet in meer of mindere mate onwaar en ongenoegzaam blijken, zoodra de eisch wordt gedaan: *om onbepaald proefhoudend te zijn*. En wat in afgetrokkene of in zeer algemeene betrekking geen bedenking schijnt te lijden, moest juist daarom, bij de toepassing in bijzondere gevallen van tegenovergestelden aard, onfeilbaar tot de uiteenloopendste verschijnselen en consequentiën leiden.

Een *stelsel* is daarom dan ook in mijne nagelatene geschriften, oppervlakkig, volstrekt niet te vinden, en in plaats van een voltooid gebouw, vindt de lezer niets dan brokstukken. De wetenschappelijke vorm ligt in de bestendige poging, om den eigentlijken aard der krijgsverschijnselen na te vorschen, hare verwantschap met den aard der zaken waaruit dezelve bestaan, aan te toonen. De wijsgeerige gevolgtrekking vermeen ik nergens te hebben vermeden, dáár waar zij zich echter in eenen al te dunnen draad verliest, heb ik hem liever afgeknipt en weder aangeknoopt aan de daarmede overeenkomende verschijnselen der *ondervinding*; want, even als zoo menige plant slechts dan vrucht geeft als zij niet te hoog opschiet, evenzoo moeten in de praktische kunsten, de theoretische bladen en bloemen niet te hoog opgevoerd, maar nabij de ervaring, haren eigenaardigen grond, gehouden worden. Ontwifelbaar zou het dwaasheid zijn, uit de scheikundige bestanddeelen van den graankorrel, de gedaante der aren te willen onderzoeken, daar men slechts op het veld behoeft te gaan, om volwassen aren te zien.

Onderzoek en opmerking, wijsbegeerte en ondervinding mogen elkander nimmer verachten, noch uitsluiten; zij strek-

ken tot onderlingen waarborg van elkander. De door mij gestelde grondbeginsels steunen derhalve, met het kort wulf hunner innerlijke noodzakelijkheid, 't zij op de ondervinding, of op het begrip van den oorlog zelven, als een uitwendig steunpunt, en missen dus geen' schoormuur. Dat dit bij vele militaire schrijvers, vooral bij dezulken die den oorlog zelven wetenschappelijk wilden behandelen, het geval niet is, bewijzen de vele voorbeelden, waarbij in hunne redenering het *pro* en *contra* elkander derwijze te niet maakt of verslindt, dat zelfs niet eens — zoodaals bij de twee leeuwen in de fabel — de staarten overblijven.

De theorie van den oorlog in het groot, of de zoogenoemde strategie, heeft buitengewone moeilijkheden, en men kan wel zeggen, dat zeer weinig menschen van hare bijzondere deelen duidelijke denkbeelden hebben, namelijk dezulke, die, met het behoud van het geheel verband of den samenhang, zich tot het noodzakelijke bepalen. Eene zoodanige theorie voor opperbevelhebbers te willen schrijven, zal steeds eene vruchteloze poging zijn. Bij de handeling volgen de meesten alleen de tact van hun oordeel, meer of minder goed uitvallende, al naardat zij meer of minder genie en kracht tot handelen bezitten, of de verantwoordelijkheid eene sterkere of zwakkere reactie op hen uitoefent. Zoo hebben alle groote veldheeren gehandeld, en hunne grootheid en hun genie lag voor een gedeelte daarin, dat zij met die tact altijd *het regte* troffen; zoo zal het ook, met opzigt tot de handeling, ten allen tijde zijn, en deze tact is daartoe volkomen voldoende; doch wanneer er niet zelf moet gehandeld, maar, 't zij in beraadslaging, of door onderwijs, anderen moeten overtuigd worden, dan wordt er eene duidelijke voorstelling van de zaak vereischt, dan moet het innerlijk verband worden aangewezen.

De groote moeilijkheid van zulk een wijsgeerig leerstelsel der krijgskunst en de vele slechte pogingen daaromtrent gedaan, hebben de meeste lieden ten laatste doen zeggen: «Zulk eene theorie is niet mogelijk, want er wordt over zaken gehandeld, die buiten 't bereik vallen eener vaste wet.» Ik zou deze meening deelen, en van alle pogingen om eene theorie te schrijven hebben afgezien, als niet een aantal stellingen of grondregels zonder moeite onweersprekelijk te bewijzen was. Bij den tegenwoordigen stand der krijgskunst, reken ik daaronder de volgende:

1) Dat de verdediging de sterkste oorlogsvorm, met een negatief doel is, de aanval de zwakkere, met het positief doel.

2) Dat de groote resultaten de kleine medeslepen, en men dus de strategische werkingen tot zekere zwaartepunten kan bepalen.

3) Dat eene demonstratie eene zwakkere krachtaanwending is dan een werkelijke aanval, en dat er dus bijzondere redenen voor moeten bestaan.

4) Dat de zege niet alleen ligt in de verovering van het slagveld, maar in de vernieling der fysieke en morele

strijdmagt, en dat die vernieling meestal eerst bij de vervolging van den wijkenden vijand plaats heeft.

5) Dat het voordeel altijd dáár het grootste is waar men de zege bevochten heeft; dat derhalve het overgaan van de eene operatielijn en rigting op de andere, als een noodzakelijk kwaad beschouwd moet worden, waaraan men alleen om de dringendste redenen kan toegeven.

6) Dat de overmagt in 't algemeen, of het overwigt onze verbindings- en terugtogtslijn op die der tegenpartij, alleen regt kan geven tot het doen van omtrekkingen.

7) Dat dus ook de flankstellingen dezelve voorwaarden moeten bezitten.

8) Dat al wie aanvalt zich onder het voorwaarts rukken verzwakt.

Maar al deze grondregels, die men welligt nog met andere zou kunnen vermeerderen, zijn nog niet altijd voldoende, om er een volledig krijgsstelsel, of liever eene streng stelselmatige krijgstheorie op te bouwen. Het zijn slechts de groote grondtrekken eener theorie, en men zal in ieder bijzonder geval altijd weder op nieuw in overweging moeten nemen de talloze bijomstandigheden die zoo verschillend op de zaak kunnen werken. De theorie is toch niets anders dan een schrander bedenken van elken toestand, waarin de oorlog ons plaatsen kan; de gevaarlijkste nu moet men zich het meest en het duidelijkst voorstellen; dit leidt tot gemeenzaamheid met het gevaar, 't welk men daardoor, door de kracht van het verstand, leert verachten. Niet altijd zal men ook de waarschijnlijkheid van den goeden uitslag voor zich hebben, en dikwijls genoodzaakt zijn iets tegen de waarschijnlijkheid te ondernemen, als men namelijk niets beter doen kan. Wilde men, in plaats daarvan, aan elken gelukkigen uitslag wanhopen, dan zou ons verstandelijk overleg juist dáár te kort schieten waar het 't noodigste wordt. Uit dien hoofde moet men zelfs zich met de gedachten aan een' eervollen ondergang gemeenzaam maken, opdat de noodige kalmte en vastheid in gevaarlijke toestanden niet ontbreke, zonder welke niets gelukt.

Bij alle krijgsondernemingen blijft altijd de keus te doen tusschen 't geen het stoutste en 't geen het voorzigtigste is. Sommigen meenen dat de theorie altijd de voorzigtigste partij moest aanraden, en derhalve slechts de aanvallen tegen des vijands zwakste punten aanbevelen. Het beginsel: «men wende de kracht tegen het zwakkere aan;» geldt bij hen voor de hoogste wet. Materieel beschouwd is dit ook zeker juist; doch in eene bepaalde strekking heeft het nogtans dikwijls eene zeer valsche beteekenis, daar men slechts tegen des vijands flanken vermeent te moeten werken, hetgeen strategisch soms in 't geheel niet oorbaar is, en taktisch — bijv. bij sterk geschokte flanken — volstrekt geen genoegzame werking doet. Beschouwen wij echter de *morele* zijde, dan vervalt het geheele beginsel. Zoo de theorie iets aanraadt,

ligt het in den aard van den oorlog, dat zij het beslissendste, dus het stoutste moet aanraden. Men kan hier echter slechts eene keuze doen, naar den maatstaf zijner eigene stoutheid.

De onophoudelijke afdwalingen van den menschelijken geest leveren het duidelijkste bewijs, hoever het menschengeslacht nog van zijne volmaking verwijderd is, en ik heb reden te vreezen, dat de nieuwere filosofie, door hare volstreckte leer, een slechte wegwijzer zal zijn. Tijdens de fransche revolutie zette men niet alleen koningen af, maar loochende ook de Godheid en plaatste de «rede» op den goddelijken troon. Later erkende men het bestaan van God als eene waarheid. Kan er grooter onzin bestaan?

Maar laten wij ons deswege over de toenmalige Franschen niet vrolijk maken, uit vrees van in dergelijke dwaasheid te vervallen, want des menschen ijdelheid is dikwijls sterker dan zijne rede; opregtheid en bescheidenheid zijn zijne zeldzaamste deugden; hij wil altijd beter en geleerder schijnen dan hij werkelijk is. Waren de wijsgeeren opregt en bescheiden genoeg, om te bekennen dat alle menschelijke kennis slechts stukwerk is; zochten zij de waarheid door Socratische twijfeling uit te vorschen, dan mogt men nog veel goeds van hunne pogingen verwachten. Maar hunne ijdelheid gedooft dit niet, en zoo komen zij van het eene bewijs tot het andere, tot zij eindelijk zelfs bewezen hebben, wat zij niet hebben willen bewijzen, namelijk de ongenoegzaamheid der menschelijke bewijskracht, met opzigt tot alles wat bestaat.

De wijsgeerige geest wordt met den mensch geboren; hij openbaart zich in het gebruik van zijn verstand, om zijne kennis te ontwikkelen, om de verschijnselen op te merken, de oorzaken na te vorschen, waardoor dezelve verklaard kunnen worden. De theorie van den oorlog moet in *zoodanigen* geest geschreven zijn; hare grondstellingen moeten, wil men de geheele leer duidelijk maken, stelselmatig gerangschikt schijnen; maar men wachte zich van nog verder te gaan en een formeel stelsel van denken en handelen in den oorlog te willen vervaardigen, dewijl de geheele theorie op deze klip schipbreuk zoude lijden.

De poging om eene positieve leer van den oorlog te willen daarstellen, moet onvermijdelijk op allerhande dwaalwegen voeren, want om tot volkomen zekere en stellige uitkomsten te komen, zou men slechts datgene in aanmerking mogen nemen wat aan berekening kan onderworpen worden. Men zou zich dus alleen tot de beschouwing van materiele en stellige voorwerpen moeten bepalen, zooals bijv.: de getalovermagt, de behoefte en slagvaardigheid der troepen, de gesteldheid van basis en operatielijnen, enz. Maar zulk een grondslag voor de theorie moet men verwerpen, omdat hij reeds dadelijk in strijd zou zijn met des menschegeest, dewijl hij het genie buiten den regel laat. Wat het genie doet, moet juist

de schoonste regel zijn, en de theorie kan geen betere taak opvatten, dan aan te toonen: hoe en waarom het genie aldus handelde. Zij (de theorie) moet zich alzoo meer onderzoekend en beschouwend, dan stellig leerende voordoen.

Natuurlijk wordt iedere theorie oneindig moeilijker, zoodra zij zich op het gebied van het vermogen van den geest begeeft; de krijgswerkdadigheid nu wordt nimmer alleen tegen het stoffelijke gedeelte gerigt, maar altijd te gelijk tegen de krachten van den geest, die leven geeft aan dat stoffelijke; beiden van elkander te willen scheiden is ondoenlijk. De krachten van den geest ziet men echter slechts met het inwendig oog, en dit is bij ieder mensch anders, en dikwijls bij denzelfden mensch in verschillende oogenblikken verschillend.

Daar in den oorlog het gevaar het algemeen element is waar alles in verkeert, zoo zijn het ook voornamelijk de moed, het gevoel van eigene kracht, die het oordeel eene andere rigting geven. Het is als 't ware het prismus, waardoor de voorstellingen gaan, eer zij tot het verstand komen. En toch kan men het niet betwijfelen, dat deze zaken, reeds door de ervaring alleen, eene zekere objectieve waarde bekomen moeten.

Ieder kent de morele uitwerking van eene verrassing, van een' flank- en rugaanval; ieder acht den moed der tegenpartij kleiner, zoodra deze den rug gekeerd heeft, en waagt geheel wat anders bij de vervolging, dan wanneer hij-zelf vervolgd wordt; ieder beoordeelt de tegenpartij naar de mare die van hare talenten uitgaat, naar hare bekende daden en ervaring, en regelt zich ook daarnaar; ieder slaat een' onderzoekenden blik op den geest en de stemming zijner troepen en op die van den vijand.

Al deze en dergelijke werkingen zijn uit de ondervinding gebleken, hebben zich steeds herhaald, en geven daardoor regt om ze, naar hare soort, voor werkelijke grootheden of waarden te behouden. En wat zou men dan van eene theorie moeten denken, welke zich aan deze waarden niet wilde laten gelegen leggen! — De ondervinding nu is een noodzakelijk bewijsstuk dezer waarheden; met psychologische en physiologische spitsvindigheden komt men hier niet ver.

De voornaamste moeilijkheid eener oorlogstheorie ligt in hare *hoofdeigenschappen*, die men eerst doorgrond moet hebben.

De eerste dezer eigenschappen bestaat in de krachten en werkingen van den geest. Het vijandelijk gevoel hetwelk de strijdvoerende massa's bezielt, de indrukken van het gevaar, de grootheid van den invloed welken dit gevaar uitoefent, zullen spoedig meer of minder groot zijn. Doch ook nog andere gemoedskrachten komen in werking, en alhoewel bij de massa der strijders al de kleingeestige hartstogten door de ijzere kracht van het krijgsberoep allengs tot zwijgen gebragt worden en het meerendeel die eenheid

van karakter aanneemt, welke altijd het beste kenmerk van den krijgsstand geweest is, is zulks toch iets anders met opzigt tot de hoogere bevelhebbers; want hoe hoger iemand staat, des te meer moet hij rondom zich zien. Alsnu ontstaan er allerlei belangen, en eene menigvuldige werking, zoowel van goede als van kwade hartstogten. Afgunst en grootheid van ziel; hoogmoed en bescheidenheid, gramschap en ontroering, zij allen kunnen achtervolgelijk, of ook gelijktijdig bij verscheidenen hunner, zich als werkzame krachten in het groote drama vertoonen.

Ook de bijzondere geest en het eigenaardig gemoed der handelende personen hebben eenen grooten invloed; een heet-hoofd zal geheel andere middelen aangrijpen dan de man met een koel en krachtig verstand. — Uit deze menigvuldige verscheidenheid van de individualiteit des geestes ontspruit natuurlijk ook eene groote verscheidenheid van middelen die tot het doel leiden, en het is inzonderheid deze verscheidenheid, welke aan de gebeurtenissen een zoo ongelijk aandeel van waarschijnlijkheid en geluk verschafft.

De tweede eigenschap der krijgshandeling is de sterke terugwerking, en de daaruit voortspruitende wederkeerige werking van de krachten van geest en gemoed. Ik spreek hier geenszins van de moeilijkheid om eene zoodanige terugwerking te berekenen, want deze ligt reeds in de vroeger gezegde moeilijkheid, om de krachten des geestes als grootheden of waarden te behandelen; maar omdat de wederkeerige werking uit haren aard met alle planmatigheid strijdt. De werking welke de een of andere maatregel op de tegenpartij uitoefent, is de individueelste handeling die er bestaan kan; alle theoriën nu moeten zich aan klassen of soorten van verschijnselen houden, en nimmer kunnen zij het eigenlijke individuele geval als regel stellen; dit blijft steeds en in alle gevallen aan het oordeel en het talent overgelaten. Het is dus natuurlijk, dat in eene handeling, gelijk de krijgshandeling is, wier op algemeene omstandigheden gebouwd plan, zoo menigmalen door onverwachte individuele verschijnselen gestoord wordt, over 't geheel *meer* aan het talent moet overgelaten worden, en dat van eene theoretische *aanwijzing* hier minder gebruik kan worden gemaakt, dan in eenige andere zaak.

Eene derde eigenschap van den oorlog — en tevens eene der grootste moeilijkheden voor eene krijgsléer — bestaat in de onzekerheid nopens al wat er geschiedt, dewijl alle handelingen als 't ware in schemerlicht geschieden, waardoor de zaken bovendien niet zelden een vreemd aanzien bekomen. Wat het zwakke licht te kort schiet om een volkomen inzicht te geven, dat moet het talent *raden*, of het moet aan 't geluk overgelaten worden. 't Is hier dus al weder het talent, of zelfs de gunst van het toeval, op welke men zich, bij gebrek eener objectieve wijsheid, verlaten moet.

Bij deze geaardheid van het onderwerp, moeten wij het

bevestigen: dat eene positieve leer van den oorlog volstrekt onmogelijk is. Hij die handelen moet, zou overal waar hij alleen op zijn talent moest steunen, zich met haar in strijd bevinden, en hoe veelzijdig of veelomvattend deze theorie ook mogt gesteld zijn, altijd zou zich toch hetzelfde gevolg voordoen: dat het talent en genie buiten de wet handelen, en de theorie het tegenovergestelde van de werkelijkheid wordt.

Bij deze, de menschelijke ijdelheid wel wat vernederende ontdekking, zou men zich welligt daarmee kunnen troosten, dat men niet onvermijdelijk eene krijgstheorie behoeft, omdat het talent en genie — zonder welke niemand tot hooge bevelhebbersplaatsen behoorde geroepen te worden — het gemakkelijkst de regelen kunnen ontbeeren. Maar het grootste getal der overige bevelhebbers van alle rangen, mag toch evenmin zonder theorie blijven, anders zouden zij buiten staat zijn, om, in de vele gevallen waarin geene bevelen of instructiën kunnen gegeven worden, te handelen overeenkomstig het doel en de omstandigheden, om te regter tijd en van pas aan de hoofdhandeling deel te nemen, de stappen der tegenpartij gade slaan, zijne oogmerken te raden, enz., 't geen dikwijls zelfs tot de dienstplichten eens subalternen officiers behoort. Zeer onverstandig is het dan ook, als er van de noodzakelijke opleiding der officieren in 't algemeen gesproken wordt, te beweren: « de kennis en wetenschap behooren slechts naar den rang berekend te zijn, het overige is overtollig, ja schadelijk. » Met zulk een fabriekarbeid heeft de krijgswerkdadigheid niets gemeens; zij is toch iets geheel eigenaardigs, en eene schijnbaar geringe handeling maakt dikwijls de zorgvuldigste beoordeeling der algemeene gesteldheid van zaken noodig, om ze goed en met beleid uit te voeren. Hoe zal men dan de grenzen van kennis voor iedere klasse van officieren afbakenen?

De vervaardiging eener verstandige krijgstheorie moet men dus niet voor onmogelijk houden, en voor de mogelijkheid van zoodanige theorie doen zich, met der daad, twee uitwegen aan ons voor.

Vooreerst moet hetgeen ik van den aard der krijgswerkdadigheid in 't algemeen gezegd heb, niet op dezelfde wijs van de werkzaamheid van alle rangen verstaan worden. In de afdalende rangen zal zeker de moed tot persoonlijke offering meer gevorderd worden, maar ten aanzien van het verstand en oordeel zijn daarentegen de moeilijkheden hier veel minder. Het veld der verschijnselen is hier veel meer besloten, doel en middelen zijn kleiner in getal, de daadzaken meer bepaald, meestal zelfs aanschouwelijk. Hoe hooger wij echter opklimmen, des te meer nemen de moeilijkheden toe, tot zij in den opperveldheer haar hoogste punt bereiken, zoodat bij hem bijna alles aan het genie moet overgelaten worden.

Maar ook met betrekking tot de bijzondere bedrijven zijn

de moeilijkheden niet overal gelijk, zij nemen af hoe meer de werkingen tot het stoffelijke behooren, en nemen toe, hoe meer zij op het gebied van den geest komen, en beweegredenen worden die den wil bepalen. Daarom is het gemakkelijker de inwendige orde, hoe men een gevecht opent en voert, theoretisch te bepalen, dan het gebruik, 't welk men van dezelfs mogelijke uitkomsten denkt te maken. Hier worstelen slechts de fysieke krachten met elkander, en zoo ook al de geest er niet geheel bij mag uitgesloten zijn, toch moet aan het stoffelijke zijn regt worden gelaten; maar ten aanzien van de werking der gevechten, waar de stoffelijke gevolgen motieven worden, daar komt de geest op den voorgrond. Met een woord, eene theorie der taktiek heeft veel minder moeilijkheden, dan eene theorie der strategie.

De tweede uitweg voor de moeilijkheid eener theorie is het gezigtspunt, dat zij niet noodzakelijk eene stellige leer, te weten: eene aanwijzing hoe te handelen, behoeft te zijn. Overal waar eene werkdadigheid grootendeels steeds met dezelfde zaken te doen heeft, waar zij dezelfde bedoelingen en middelen heeft, hoewel met kleine veranderingen en met eene nog zoo groote verscheidenheid van combinatiën, moeten die zaken het voorwerp eener verstandige beschouwing kunnen worden. Zoodanige beschouwing nu is het wezentlijkste gedeelte van alle theorie, en heeft op dezen naam zeer bepaald aanspraak. Onderzoekt de theorie de voorwerpen welke den oorlog uitmaken, onderscheidt zij scherper wat op den eersten blik schijnt zamen te smelten, geeft zij volledig de eigenschappen der middelen op, toont zij de waarschijnlijke werkingen er van aan, bepaalt zij duidelijk den aard der bedoelingen, brengt zij overal het licht eener onderzoekende kritische beschouwing op het oorlogsveld over, dan heeft zij het hoofddoel harer taak vervuld; dan wordt zij een leidsman voor dengeen' die zich uit de boeken met den oorlog gemeenzaam wil maken, zij licht hem overal op den weg voor, verligt zijne schreden, vormt zijn oordeel en behoedt hem voor afdwalingen.

Worden er uit de beschouwingen, door de theorie, van zelve grondbeginselen en regelen geboren, valt de waarheid van zelve in dezen kristalvorm als in een brandpunt, dan zal de theorie zich tegen deze natuurwet van den geest niet aankanten, zij zal veelmeer dáár waar de boog in zulk een sluitsteen eindigt, dien nog meer doen uitkomen. Maar zij doet dit slechts om de wijsgeerige wet der gedachte te bevredigen, om het punt duidelijk te maken, waarop alle lijnen toelopen, niet om er eene algebraïsche formule voor het slagveld van te maken; want ook deze grondbeginselen en regels behooren bij den nadenkenden geest meer de hoofdlijnen zijner gewone bewegingen te bepalen, dan hem in de uitvoering den weg af te palen.

Onder dit gezigtspunt is de mogelijkheid gegeven eener verstandige en voldoende, nimmer met de werkelijkheid in

strijd komende krijgstheorie, en het zal dan verder slechts van het verstandig gebruik afhangen, haar met de handeling zoo te doen zamenstemmen, dat het ongerijmd onderscheid tusschen theorie en praktijk, 't welk een dwaze theorie dikwijls heeft daargesteld, geheel verdwijnt, waarmede zij zich van het gezond menschenverstand, zoowel als van de onderzinking losgerukt heeft, en waarvan even dikwijls bekrompenheid van geest en onkunde zich als een voorwendsel bediend hebben, om zich bij hare aangeborene ongeschiktheid voegzaam te handhaven.

Zoodanig heb ik mij de zaak voorgesteld, en mijne leer over de oorlogsvoering ook in dien geest bearbeid. Nimmer kwam het in mij op, om eene volledige theorie, of zelfs een krijgstelsel te leveren. Ware mij den tijd overgebleven, om mijn begonnen werk te voltooien, dan zou ten laatste veel wat korter en bepaalder uitgedrukt geworden zijn. Doch ik hoop nogtans, dat het reeds geleverde volstaan zal, om den weg aan te wijzen, welke den oorlogstheorie moet inslaan, om aan haar doel te beantwoorden, en dan zal het niet aan schrandere vernuften haperen, die den loop mijner gedachtenreeks regt begrijpen en behoedzaam voortzetten (1).

OPMERKINGEN

OP HET

ONDERRIGT OMTRENT HET GEBRUIK VAN DE BAJONET.

(Ingezonden.)

Aan den Militairen Spectator!

Steeds meer en meer van het nut der bajonet-vechtkunst overtuigd, las ik dezer dagen, in een Hoogduitsch tijdschrift, eenige opmerkingen omtrent het onderrigt in het gebruik van de bajonet, welke mij de vertaling niet onwaardig toeschenen, ten einde ze, door middel van uw blad, mijnen krijgsmakkers ter lezing aan te bieden.

Mogt UWEd. die regelen eene zoodanige plaatsing waardig keuren, zoo zal zulks zeer aangenaam zijn aan

UWEd*. Dw. Dienaar en bestendigen lezer,
C. V. E.

December 1844.

Het bajonetteren of de kunst om met vrucht de bajonet te behandelen, is voor de infanterie een hoogst gewigtige tak van oefening, indien men bij het aanwenden er van steeds het doel in het oog houdt, en daarbij alles zorgvuldig vermijdt, hetgeen met het wezentlijke van de zaak niets te doen heeft.

Doch deze oefening wordt, helaas! te ingewikkeld en moeilijk daárdóór, dat men ze met een groot aantal kunststukken vermengt,

(1) Men kan het den afgestorvene niet ten kwade duiden, dat hij hier rond en duidelijk, en mees met dezelfde woorden herhaalt, wat reeds in het eerste deel zijner nagelatene werken uitvoeriger geschreven staat, daar het moeilijk zou vallen iets dogelijker over dit onderwerp te zeggen.

(Aanmerking van den Duitschen uitgever.)

welke, voor het grootste gedeelte, van geen nut zijn; terwijl men ook meestal te veel tijd aan de voorbereidende oefeningen opoffert, en dien ten gevolge, bij den korten diensttijd der manschappen, met het eigenlijk praktische gedeelte van deze kunst, te laat aanvangt. Het in de lucht stooten en het pareren op het kommando, wordt, indien men het te lang voortzet, ligt een tegenhanger van het parade-stelsel; de man bekomt een slecht denkbeeld van het doel der oefening, en het nut van dezelve blijft onbeduidend.

Naar ons inzien bestaat juist dáárin het wezentlijke nut, hetwelk men uit de bajonet-vechtkunst trekken kan en moet, dat de man leert inzien en overtuigd wordt, hoe nuttig het infanterie-geweer, ook als zoogenaamd blank wapen, in de hand van eenen fikschen krijgsmán kan worden, zelfs tegen zoodanige wapenen, welke men vroeger, hetzij om derzelve lengte, of om derzelve vorm, meer geschikt tot het gevecht van man tegen man beschouwde. Doch indien men die overtuiging wil daarstellen en bevestigen, dan moet men ook alle overtollige en moeilijke kunstenaarigheden zorgvuldig vermijden.

In het gevecht vervallen de kunstgrepen der vechtkunst geheel en al. De gemoedsbeweging, de drang des oogenblik, de stoornis door den medestrijder, dit alles doet ze vergeten. Hij, die geen voornemen heeft, om het onderspit te delven, zal trachten zijne bajonet op de allereenvoudigste en kortste wijze, met zijnen tegenstrever in aanraking te brengen. Daartoe behoort eene soort van zekerheid in de kunst om op de eenvoudigste wijze te pareren, en van eene aangeborene zwakke plaats, door eenen werkdadigen stoot partij te trekken. Alle stooten, met sprongen verbonden, waarbij de zwaarbepakte infanterist zeer spoedig zijn evenwigt verliezen zoude, en voornamelijk alle bewegingen en vechtwijzen, welke hij in het werkelijk gevecht toch niet aanbrenge kan en zal, moeten zorgvuldig bij het onderwijs vermeden worden, ten einde zeer spoedig tot het tegengevecht te kunnen overgaan. Op deze wijze kan de man de oefeningen bevatten en wordt hem het doel en het werkelijke der zaak duidelijk. Hij begrijpt de mogelijkheid, om eene zoodanige eenvoudige handeling, alhoewel met zak en pak beladen, toe te passen, en wint daardoor het vertrouwen, terwijl hij het daarentegen reeds bij voorraad leert betwijfelen, wanneer hem het gevecht als een uit kunststukken te zamengestelde zaak voorgesteld wordt, welke in allen gevalle slechts den goed te paard zittenden strijder vermag aan te wenden.

Hij die te veel verlangt, verkrijgt menigmaal niets! Eveneens zal het den onderwijzer in de bajonet-vechtkunst gaan, als hij zich niet bij het eenvoudige en het noodzakelijke bepaalt, gedurende den zoo zeer beperkten leertijd. Vandaar komt het dan ook, dat wij wel eene menigte van stooten en parades, met eene niet geringe juistheid, op het kommando zien uitvoeren; maar zelden eenen man vinden, die den eenigzins behoorlijken aanval eens ruiters rustig weet af te keeren, en met eenen behoorlijken nastoot te beantwoorden. Dit moet echter de infanterist ten uitvoer kunnen brengen, ingeval hij reeds zijn schot kwijt is, want een voortdurend angstig pareren leidt tot niets. De beslissing wordt daardoor in het belang des ruiters vertraagd. De infanterist verliest zijne krachten, en moet alsdan het onderspit delven. Bijaldien men bij het onderwijs deze stelling niet steeds in acht neemt, zal men het met veel onnoodigs en overtolligs vermengen; terwijl zulks juist ook hier zoo nadeelig is, waar men den man vertrouwen op zich-zelf en op zijn wapen inboezemen wil, en men, in zekere mate, daarvan uitgaat, om hem van zijne overmagt op eenen anderen gewapenden tegenstander te overtuigen. Hoe ingewikkelder nu deze verhouding voorgesteld wordt, des te minder aannemelijk zal het den jongen soldaten toeschijnen.

Vele militairen leggen bij het onderwijs in de bajonetvechtkunst te weinig oplettendheid aan den dag; daar zij in het denkbeeld verkeeren, dat dezelve voor hen van weinig waarde is; dewijl ook naar ons

inzien, bij het handgemeen worden der infanterie, alleen moed en een krachtigen arm den goeden uitslag geven, en het individuele gevecht tegen den ruiter zelden voorkomt.

Ingeval wij evenwel ook het laatste wilden toegeven (waartoe wij geenszins geneigd zijn) alsdan moeten wij reeds op dien grond alléén het bajonetvechten aanprijzen, dewijl de daaruit bij de manschappen voort-spruitende overtuiging van de geduchtheid van het geweer tegen de lans en de sabel, alleen in staat is, om een oud — den infanterist werkelijk vernederend — vooroordeel te doen vergeten.

Men heeft veel schoons gezegd over de geschiktheid der infanterie tot zelfopoffering, tot het ontberren van huisvesting en verzorging, alsmede tot het beklimmen van steile wegen en rotsen, en het doorwaden van waters; doch dat de moreel en fysiek weltoegeruste man, die alle deze geschiktheden in zich vereenigt, van zijn duchtig stootwapen voorzien, in staat moet zijn om den onverwachten aanval van eene ruiterschaar met voordeel af te wijzen, zoo iets heeft men den infanterie zekerlijk verzwegen. — Men vreest het vertrouwen op de werkzaamheid des vuurs te kort te doen, door den wederstand met het blanke wapen eenig regt te doen wedervaren; men wil tevens het wél aanbrengen van het vuur als het eenig middel tot de overwinning beschouwen, en men geeft daardoor eene dadelijke aanleiding tot het vooroordeel, dat infanterie, wier stelling door eene bende ruiterij verbroken is, geene middelen tot verdere verdediging meer bezit. Van daar dan ook, dat in de geschiedverhalen van gevechten zoo dikwerf voorkomt het wegwerpen van geweren door den geheelen troep, zoodra slechts een gedeelte derzelve in de onmiddellijke nabijheid van een — welligt in verhouding tot haar, zwak korps ruiterij, was gekomen. Van daar de weerloosheid van een quarré, waarvan nog slechts ééne flank in wanorde gebragt is; en het is juist door die ongelukkige stelling verklaarbaar geworden, hoe de gevangenneming van een groot aantal, anders welligt fikse mannen, door het opofferen van eenige weinige paarden, mogelijk is geweest.

Hoe zoude het, ten tijde toen nog slinger en boog het schietgeweer vervingen, met de Phalanxen en Legioenen der ouden gegaan zijn, indien zoodanige leerstelling ingang bij hen gevonden had? Zij moeten de zaak geheel anders ingezien hebben; want, zonder dat, ware iedere bende voetvolk slechts op geheel doorsneden terrein tegen het overhoop rijden verzekerd geweest, en de ruiterij zou in de legers van dien tijd eenen naam bekomen hebben, waarvan inderdaad geen bewijs tot ons is overgekomen. Hetgeen nu die mannen met lans en zwaard vermogten, zou dat met het bajonet-geweer niet uit te voeren zijn?! — Men is volkomen op den regten weg, wanneer men de infanterie een groot vertrouwen op de uitwerking van haar vuur zoekt in te bezemen; maar men moet zich wel wachten, den waan daar te stellen, dat haar heil, in zekere opzigten, alleen van het te juister tijd *afrekken* afhankelijk zij.

Juist in den tegenwoordigen tijd, nu men geene effene en overzienbare slagvelden meer opzoekt, moet het niet zelden plaats vinden, dat men zijnen vijand eerst ontdekt, wanneer men nauwelijks nog honderd passen van hem verwijderd is. — Welk bevelhebber vermeent dus verzekerd te zijn, dat eene ruiterschaar hem, gedurende de ontwikkeling zijner troepen, of gedurende het gevecht tegen infanterie, niet bij verrassing zóó nabij kome, dat er aan een geregeld vuur niet meer te denken is? Hij die op zulk een bezoek steeds voorbereid wil zijn, diende de kunst te verstaan, om zich van allen hooger en invloed onafhankelijk te maken; eene kracht welke niet zelden den regements-chef *rechts* en den staf-officier *links* dirigeert, en te gelijkertijd nog eenen ordonnance-officier tot spoed aanspoort.

Wat zal nu het lot van een korps zijn, hetwelk plotseling verrast wordt, indien men de manschappen daarop niet heeft voorbereid? Aan een werkzaam, op het kommando uitgevoerd vuur is, in zulk een vreeselijk gewoel, niet te denken; en het toeroepen of de bemoeiding der overheid heeft geenen ingang meer.

De manschappen worden maar al te spoedig overtuigd, dat de zaak niet naar behooren afloopt; zij geven zich ten volle verloren, schieten des noods hunne geweren nog eens — zoo als men zulks noemt — op goed geloof af, verwonden daardoor somwijlen hunne kameraden, dringen naar het binnenste van de zamengedrongen kolonne, en doen al het *mogelijke*; doch geenszins iets hetwelk de overwinning des vijands zoude kunnen verhinderen.

In zulk eenen ongelukkigen toestand zullen er wel eenige duchtige mannen gevonden worden, die moed genoeg hebben, om hun leven en hunne vrijheid duur te verkoopen; doch de radeloze en onwillige massa welke hen omgeeft, verhindert hen een werkzaam gebruik hunner wapenen te maken.

Garne willen wij bekennen, dat wij dit beeld der zwaarste ongelukken met scherpe kleuren hebben geschilderd; doch, mogt het steeds een phantasie-beeld blijven! want zulk een gruwel zou men bijna den achtingswaardigen vijand niet kunnen toewenschen? Doch, wanneer men aanneemt, dat zóó iets mogelijk, bij herhaling mogelijk zij; wanneer men zich die gebeurtenissen (over welke de gevechtsverhalen meestal slechts te ligtvaardig heenstappen) duidelijk voorstelt, alsdan gevoelt men zich gedrongen op middelen bedacht te zijn, eene dusdanige mogelijkheid paal en perk te stellen. Ware men op zulke middelen in tijds bedacht geweest, dan zou men niet gezien hebben dat soms, neen *dikwerf* geheele bataillons, door nog geen honderd kavalleristen in de pan zijn gehakt geworden!

Indien ieder infanterist met vertrouwen op zich-zelf en op zijn wapen vervuld geweest ware, dan had aan iederen ruiter eene bajonetspits moeten voorgehouden worden; want een volstrekt overwigt van het eene wapen over het andere, heeft nimmer plaats (zulks zal ieder oordeelkundig militair toestemmen), en dáár waar velen door weinigen overwonnen zijn geworden, heeft men nimmer de onderhavige geduchte vuistverdediging regt doen wedervaren.

Men zoek slechts de manschappen tot de overtuiging te brengen, dat de wapenen der beredene strijders werkelijk niet dermate in het nadeel des voetvolks zijn, als zulks gewoonlijk verondersteld wordt. De infanterist, in het bijzonder, is meestal van zijne indiensttreding af aan, met dit denkbeeld behebt. Eensdeels vloeit zulks uit den aard der zaak voort, daar het algemeen aan de minder geïnstrueerde menigte eigen is, haar oordeel geheel naar het uiterlijk voorkomen der dingen te vormen, anderdeels ontstaat zich die meening uit de overlevering dat geheele bataillons vernietigd zijn geworden, door dat zij niet op het vereischte tijdstip hun vuur afgegeven hadden, of wel zelfs door de gevangenneming van geheele brigades, wier geweren, ten gevolge van aanhoudende regens, weigerden.

Bijaldien men dit denkbeeld niet ten sterkste tegengaat, en er soms dan nog bijkomt, zooals bij de gemeenschappelijke oefeningen dikwijls plaats heeft, dat de kavallerie op ieder bataillon, hetwelk zich onder haar onmiddellijk bereik bevindt, doelloos aanrijdt, of dat bij de infanterie, met te veel werkzamen ijver, voorzorgmaatregelen genomen en luid aanbevolen worden, zoodra zich slechts eenige rotten kavallerie van de tegenpartij vertoont — alsdan mag men zich niet beklagen, wanneer dit denkbeeld tot een soort van geloofsartikel geworden is. Het doelmatigste middel daartegen is het gebruik maken van de bajonet, op eene wijze welke voortdurend geheel en al in de praktijk aangewend kan worden. En wanneer men den man eerst *overtuigd* heeft, dat hij zich alléén, of op zich-zelf staande, op zijn wapen verlaten kan, dan zal het even gemakkelijk vallen hem te overtuigen, dat hij, ook in rij en gelederen, slechts voor de overmagt behoeft te wijken. Het is dan ook bij gewone gevallen, niet moeilijk te bewijzen, dat het steeds een klein aantal ruiters zijn kan, hetwelk in een quarré of in eene geslotene kolonne kan dringen, en dat alzoo het aantal sabels of lansen geenszins in verhouding tot

dat der bajonetten zijn zal. Het is zeker niet tegen te spreken, dat een gedeelte der manschappen, door het gedrang in zijne volle werkzaamheid verhinderd moet worden; doch zulks heeft natuurlijkerwijze bij de indringende ruiters eveneens plaats. En wat het door sommigen zoo hoog opgegevene, letterlijke ter *nederrijden* betreft, men behoeft niet veel moeite aan te wenden, om de soldaten de vrees daarvoor te benemen; want juist het grootste gedeelte der infanteristen, namelijk dat hetwelk ten platten lande is opgevoed, is meer of min met den aard van het paard bekend, en weet zeer wel, dat dit dier zeer ongaarne den mensch te lijf gaat. Kan men het zoover brengen, dat men ieder' man het ware vertrouwen op zich-zelf en op zijnen nevenman inboezemt, dat men hem overtuigt, dat hij bij het krachtdadig streven om de stoutmoedige aanvallers af te weren, niet alléén zal staan, en hij zich niet onnoodig opoffert, terwijl de meerderheid kleinmoedig *pardon* roept, alsdan zal men te eeniger tijde ook zulk een oogenblik met gerustheid te gemoet zien kunnen, daar het tegengestelde geval oorzaak zoude zijn, dat de sedert vele jaren verworven wapenroem van een korps voor eeuwig zoude verloren gaan! — Daartoe zal men echter slechts geraken als men zich den vredestijd ten nutte maakt.

Wij vreezen niet in de verdenking te komen, alsof wij van het denkbeeld zouden kunnen afwijken, dat het te regter- en te gelijkertijd vuren tegen de kavallerie, het werkzaamste en zekerste weërmiddel is. Daar men echter niet beweren kan, dat de infanterie in staat is, om zich, onder alle omstandigheden, tegen verrassende aanvallen te verzekeren, zoo houden wij het voor gewaagd, om dit weërmiddel als het eenig toepasselijke aan te bevelen, dewijl het algemeen daaruit natuurlijkerwijze het gevolg zoude trekken, dat alles verloren is, zoodra de vuurwapens hunne dienst als zoodanig weigeren. Maar, waarom wil men bij de manschappen een vooroordeel laten bestaan, hetwelk in den oorlog zooveel nadeel kan berokkenen? Waarom niet openlijk voor iets uitgekomen, waartegen men slechts gewapend kan zijn, wanneer men het te voren, onbevooroordeeld, heeft kunnen overwegen? Even min als de kavallerie daardoor aan geschiktheid tot den strijd verliest, wanneer men haar, na eenen mislukten aanval, in de wijze van verzamelen onderrigt, even min wordt de infanterie onbekwaam tot het vuurgevecht, als men haar wil aantoonen, dat zij op haar stootwapen zal moeten vertrouwen, ingeval zij geen werkzaam vuur kan aanbrenge. Eenigzins goede infanterie vuurt, zoolang zij in gesloten orde vecht, slechts op het kommando. Een' troep, welke hierin nalatig is, ontbreekt het of aan de vereischte orde, of aan vertrouwen op de bedaardheid en de geschiktheid van hare aanvoorders; terwijl een troep met zoodanige gevoelens beziel, steeds zeer te beklagen is! —

Oefenen wij ons dus voortdurend, om de volle *décharge*, op het kommando, steeds met zekerheid uit te voeren; terwijl wij niet moeten nalaten den manschappen de stellige overtuiging harer goede uitwerking in te prenten. Tegelijkertijd zal het nogtans niet kwaad zijn het geval te veronderstellen, dat de tegenpartij eene zijde van het *quarré* doorgebroken heeft. Men late alsdan de overige zijden front naar binnen maken, en toone den manschappen, hoe het zich moet toedragen, wanneer zij *allen* als *mannen* moeten staan. Men mag ook niet verzuimen den troep somwijlen in deze of gene half ten uitvoer gebragte beweging te verhinderen, of te doen ophouden; niet alleen opdat zij zich in zulk eenen toestand in het spoedig vormen van een *quarré* zou oefenen, maar ook om te veronderstellen, dat de voorgenomen beweging of formatie niet meer uitvoerbaar is.

Hierbij moet men de manschappen onderrigten, hoe zij, in plaats van zich wederzijds in den weg te staan, zich van het vuur-, zoolwel als van het noodwapen bedienen moeten, ten einde eene schandelijke gevangenschap te ontgaan, of althans met ere te bezwijken.

Op deze wijze nu zal men het zijne gedaan hebben, om ook in ge-

vaarlijke positiën, op zijne onderhoorigen te kunnen vertrouwen, wanneer alle aansporingen en alle persoonlijke voorbeelden van superieuren niet meer baten kunnen, en alle middelen tot voorkoming van zulk een ongeval, verzuimd zijn geworden.

Wij herhalen het: Men mag niet ontkennen, dat men door zulk een voorbeeld van eenen mogelijken val der infanterie, het vertrouwen op *die* vechtwijze ontnemt, welke alleen geschikt is om de tegenpartij af te keeren, vóór dat hij nog handgemeen is geworden. — Een' troep die bij zijne vorming niet als een blind werktuig behandeld is geworden, zoude men daardoor te kort doen; maar heeft daarentegen de instructie slechts gestrekt, om den soldaat aan eene gedachtenlooze opvolging der kommando-woorden te gewennen, zonder hem ook voor eigene handeling te bekwamen, in zulke gevallen waar het kommando-woord een ijdele klank is geworden, zoo zal men bittere vruchten plukken, ingeval men met eenen ervaren tegenstander in het strijdperk treedt! Men behoeft daarover niet veel woorden te wisselen, de nieuwere krijgsgeschiedenis spreekt duidelijk genoeg.

Erkentelijk aan den geëerden inzender voor zijne zoo goed bewerkte vertaling van bovengemeld artikel, uit de *Allgemeine Militär-Zeitung*, hebben wij ze met veel genoegen opgenomen, omdat de hier ontwikkelde denkbeelden, werkelijk behartiging verdienen. Wij zeggen behartiging, omdat wij de overtuiging hebben verkregen, dat er soldaten der infanterie zijn, welke tegen deze oefeningen vooringenomen zijn, en ze als beweegredenen opgeven, waarom zij, na afloop hunner dienst, zich niet meer bij dat wapen willen verbinden.

De Redactie.

ANDER WOORD

OVER

HET AANVULLEN DER KADERS.

(Ingezonden.)

Regelen welke zulke woorden ten titel voeren, zullen wel de bijzondere aandacht van elk officier tot zich trekken, want het geldt eene klasse van militairen, wier belangen en toestand de meeste behartiging en medewerking van ieder' superieur verdient en ook noodig heeft.

Geen wonder dus, dat wij met wezentlijke belangstelling de lectruur van het, op bladz. 61 des *Militairen Spectators* voor de maand September jl., No. 3, voorkomende, ingezonden stuk aanvaardden, maar ook geen wonder dat wij — aangezien de meeste der daarin ontwikkelde denkbeelden zóó lijnrecht tegen de onzen inloopen, en zóó strijdig zijn met een aangenomen goed grondbeginsel — het wagen, om ook onze denkbeelden betrekkelijk dat belangrijk onderwerp ter neder te stellen.

Wij hebben ons voorgenomen de kritiek zoo veel mogelijk te vermijden (één rekrut behoorde zich daarvan geheel te onthouden; hij vindt zoo ligt zijn' meester), maar wij kunnen het niet verbloemen, dat het ingezonden stuk ons eenen zeer onaangename en ongunstigen dunk heeft doen opvatten van het korps, hetwelk R. X. zich bij zijn schrijven voor oogen stelde; — ja, dat wij ons verheugen voor de eer van het regiment, en vooral voor die van deszelfs kommandant, dat hij het nummer heeft verborgen gehouden; want een korps waar zulk een geest heerscht, waar het zoo toegaat als R. X. ons doet gelooven (de zaak is toch te ernstig om er mede te scherpen), verdient diep medelijden; dáár zijn noch de voorschriften nageleefd, noch derzelver bedoelingen begrepen.

Schrijver vangt aan: *Het is eene Europeesche klagt, dat de kaders bij de legers in geen bloijenden staat zijn, enz., waaraan ook het Nederlandsche leger lijdt.*

Al dadelijk trekken wij hiertegen te velde! Het huisgezin, waartoe wij de eer hebben te behooren, heeft zich geenszins te beklagen over het veelvuldig met paspoort afgaan van onder-officieren en korporaals, en dit toch is het eerste middel om het kader in goeden staat te brengen en te houden.

Intusschen is dit niet overal het geval; er zijn volgens R. X. geheele of gedeelten van regimenten, waarbij het aantal vrijwilligers gering, en het aantal sujetten, die aanleg hebben om goede korporaals te worden nog geringer is, niettegenstaande de behoefte daaraan groot schijnt te zijn.

Wij stemmen toe, dat onder zulke gegevens de instandhouding van een goed kader al zeer moeilijk wordt, ja dat er niet veel aan ontbreekt, om het een onoplosbaar vraagstuk te doen worden!

R. X. beweert, dat men *ALTIJD slechte kaders zal hebben, zoolang de benoeming der korporaals bij de chefs berust.* — *Dat regt wil hij aan de kapiteins schenken* (er is dus stof voorhanden); en laat er verder op volgen: *Waarlijk, als wij dit alles goed nadenken, dan gelooven wij dat het bestaan van goede kaders in handen der chefs is, en geen vrome wensch behoeft te blijven.* (Dat hokt immers?)

Wij vereenigen ons met het laatste, zeggende: alle heil komt van boven! maar verwerpen het toekennen van de magt aan de kapiteins om korporaals aan te stellen, geheel en al.

De kapitein werkt voldoende tot de aanvulling van een goed kader korporaals mede, wanneer hij vier van zijne beste en den meesten aanleg verradende soldaten, tot het bijwonen van de bataillons-school, aan zijnen bataillons-kommandant voordraagt, die zich van hun goed uiterlijk voorkomen en hun goed gedrag, met naauwgezetheit behoort te verzekeren. — Het bijwonen van de bataillons-school moet als eene gunst en als de voornaamste stap tot den korporaalrang beschouwd worden (dit is geen vrome wensch, het bestaat!), en dit wordt het spoedig, wanneer de korporaals bijna uitsluitend uit de leerlingen van de bataillons-scholen, en slechts zeer zeldzaam (het moet eene uitzondering op den regel wezen) zoo direct uit de kompagnie aangesteld worden (1).

Op het einde van elk kwartaal, maakt de kapitein de conduite-lijst van zijn kader en der vier leerlingen op de bataillons-school op; hij beoordeelt hun karakter, gedrag en wijze van dienen, en voegt er een extract-straftregister bij van hen, die hij wenschte bevorderd te zien.

De adjudant geeft op hetzelfde tijdstip zijne theorie- en conduite-lijst in, beoordeelt het kader en de leerlingen, betrekkelijk hunne wetenschappelijke, theoretische en praktische kennis en aanleg, en legt daarbij een' geschrift of eene menage-rekening over van hen die hij tot bevordering in aanmerking brengt.

Hierdoor is het den bataillons-kommandant niet zeer moeilijk, om de schaal van verdiensten der door de kapiteins en den adjudant voorgedragene sujetten, in balans te brengen; hij kan de personen toetsen, hen met de ingegevene stukken vergelijken; kortom, hij heeft alle middelen bij de hand, om de algemeene voordragt aan den bataillons-kommandant naar regt en billijkheid te doen opmaken.

De regiments-chef ontvangt nu deze conduite- en theorie-lijsten, met extracten-straftregister en geschriften, en de voordragt der bataillons-kommandanten van alle onderdeelen, en wordt alzoo in staat gesteld om diegenen te bevorderen, welke het verdienen.

(1) Amice R. X. zegt dat de werving voor korporaals door III. Kapiteins in hunne kompagnien, schipbreuk lijdt op den weérzin der soldaten tegen bevordering. — Ongelukkige troep!! Neen, wij kunnen niet gelooven dat er zulke Nederlandsche infanterie bestaat.

Dit is de eenige weg dien wij kennen; de eenige dien wij als goed beschouwen.

Wij ontkennen geenszins dat het een' kapitein niet aangenaam kan zijn, om zijne beste soldaten als korporaal aan andere kompagnien of bataillons te moeten overgeven, en dat hij dikwijls met alle regt den wensch uit: «Ik had liever den nu bevorderden, als korporaal in «mijne eigene kompagnie zien optreden, in plaats van dezen of genen, «onlangs van die of die kompagnie overgenomen korporaal, welke «in zijnen aanleg en dienstverrigtingen zoo uit de hand gevallen is.»

Hoe meer een kapitein, bij elke bevordering van een soldaat zijner kompagnie tot korporaal in eene andere, dien jammerkreet welgemeend laat hooren, hoe meer wij hem achten; want hij stelt den goeden soldaat op prijs, en geeft aan zijnen chef de verzekering, dat goede beginselen bij hem op den voorgrond stonden, toen hij den benoemden tot het bijwonen van de bataillons-school voordroeg en aldus de eerste hand aan zijne bevordering legde. Wij noemen dat offer aan het welzijn van de dienst ook zoo groot niet; het belang toch van het individu gaat er mede gepaard, en de kapitein volbrengt dus als kapitein, en tevens als mensch, eenen heiligen pligt, waarvoor de begunstigde hem alle erkentelijkheid verschuldigd is. — Bovendien kan elk kapitein in zijne conduitelijst stellen: «Indien deze soldaat «eene bevordering moge ten deel vallen, is het de wensch van den «kompagnies-kommandant, dat hij onder zijne bevelen blijve;» en hieraan zal ieder bataillons- en regiments-chef gaarne voldoen, wanneer er slechts gelegenheid toe bestaat.

De bevordering van eenen korporaal tot onder-officier, ligt in het bovenstaande opgesloten; erkennende dat het vormen van goede fouriers en vooral sergeant-majors, niet zoo gemakkelijk is als dat van goede sergeanten, zoo willen wij deze laatsten zooveel mogelijk uit de fouriers gekozen zien, en dus bij voorkeur de beste, of liever zoodra zij goed fourier zijn.

Dat de kapiteins een' goed sergeant-majoor zouden kiezen, valt evenmin in onzen smaak. Menige onregtvaardigheid zou daaruit geboren worden, want een kapitein weet niet altijd, welke verdienstelijke en bekwame onder-officieren in andere bataillons of kompagnien aanwezig zijn, die eveneens den achtenswaardigen rang van sergeant-majoor ambitionneren (een ieder heeft zijne eigene kinderen het liefste, en dat behoort ook zoo). — De regiments-kommandant kent ze allen uit de bij hem ingekomene rapporten, en wij zien dus liever door Z. H. E. G. den verdienstelijken sergeant designeren, om gedurende eenden tijd ter beproefing, de dienst van sergeant-majoor te verrigten, zonder echter de door den bataillons-kommandant geadviseerde aanvraag van den belanghebbenden kompagnies-kommandant uit het oog te verliezen.

Na den bepaalden proeftijd geeft de kapitein en de luitenant-kwartiermeester hunne opinie over den fungerenden sergeant-majoor schriftelijk aan den bataillons-kommandant in; deze voegt er zijne consideratiën en advies bij, en de man wordt als sergeant-majoor aangesteld of afgekeurd.

Reeds lang stonden wij stil bij iets dat niets twijfelachtigs overlaat; is het aanvullen moeilijk, dan moet men de leemten trachten te voorkomen, en hiertoe is, opzigtelijk het onderhavige, te geraken:

- 1°. Door het lot van den onder-officier, gedurende zijnen diensttijd, een weinig te verbeteren en hem met eene gepaste onderscheiding te behandelen, en
- 2°. Hem, nadat hij eene reeks van jaren goed als onder-officier gediend heeft, eene belooning of verzorging, geëvenredigd aan zijnen stand, toe te kennen.

Om het lot van den onder-officier gedurende zijnen diensttijd voldoende te verbeteren, verlangen wij:

- a. Verhooging van vergoeding voor het kleeding- en reparatie-fonds,

voor alle onder-officieren, en wel ten bedrage van 18 cents per dag, kunnende zij alsdan, wat het kleeding- en reparatie-fonds betreft, gelijk staan met den soldaat.

b) Eenige emulatie in den onder-officiersrang zelve. Een fourier toch (gewoonlijk jonge menschen) en de pas aangestelde sergeant staan in alles wat verzorging heel, al aanstonds gelijk met den oudsten sergeant, die 12, 14, soms 20 jaren zijne pligten met ijver en naauwgezetheid als onder-officier heeft waargenomen.

Wij willen onderscheid tusschen ouderen en jongeren, niet imaginair, maar wezentlijk, en dus ook in het stoffelijke loon. — Dit is zonder nadeel van 's Rijks schatkist daar te stellen, wanneer wij slechts twee klassen van sergeanten scheppen, en de soldij van de onder-officieren eener compagnie aldus verdeelen:

Sergeant-majoor.	f 0,88.
(1) Twee sergeanten 1 ^{ste} klasse (de oudste)	e 0,70.
„ idem 2 ^{de} „	e 0,60.
Een fourier.	e 0,60.

Men zal ons tegenwerpen: de tot onder-officier bevorderde korporaal heeft zóóveel behoeften, die hij van zijne soldij moet afdoen, bijv. inleggeld voor tafelhoed, en wil hij niet minder zijn dan zijne kameraden: laarzen, handschoenen, enz., enz.

Wij antwoorden: het is zóó, maar dat gebrek bestaat niet in de soldij; het moet in het kleeding- en reparatie-fonds gezocht worden; immers de gouden galons pronken naauwelijks op zijne armen, of de aanvraag voor het maximum gaat in zee.

Een ander roept ons toe: de administratie wordt daardoor al weder zamengestelder! en hij heeft inderdaad gelijk. — De sergeant-majoor moet nu op den vijfdaagschen leeningstaat en op de driemaandelijksche monsterrollen éene berekening méér bewerkstelligen, doch daarmee is het ook afgedaan.

c) Dat hem, die zich tien of twaalf jaren den naam van een goed onder-officier heeft waardig gemaakt, een onderscheidingsteeken geschonken worde, waaraan eene kleine toelage verbonden zij.

d) Een' kapotjas voor den onder-officier van laken, iets fijner dan die der korporaals en manschappen.

Een en ander komt ons voor, veel tot het reëngageren van de onder-officieren te zullen bijdragen, en daar de stof tot aanvulling in omgekeerde reden staat met de ontstane vacaturen, is het duidelijk, dat geen onder-officier tot een reëngagement mag worden toegelaten, dan zulk een die den naam van goed ten volle verdient.

Wij zouden echter ongaarne zien, dat een', overigens goed onder-officier, door dezen of genen misstap in ongenade gevallen, soms wat lichtvaardig wierd van de hand gewezen. — Zoodra derhalve deswege twijfel bestaat, behoort de kompanies-kommandant zulk een onder-officier tot het bekomen van paspoort voor te dragen, met gemotiveerde redenen, waarom hij tot geen reëngagement kan worden toegelaten.

De bataillons-kommandant voegt er zijne aanmerkingen bij, en de regiments-kommandant beslist, of wel, geeft last tot het bijeenroepen van eenen raad van krijgstuicht, zooals zulks bij eene voordragt tot degradatie plaats heeft.

Zoodoende zal na weinig tijdsverloop de onder-officiersrang voor den fatsoenlijken burgerstand een gewenschte post worden en geen andere dan *fatsoenlijke* en *goede* onder-officieren zullen in onze gelederen te vinden zijn, mits de civiele bezorging er mede in verband gebragt worde.

De korporaal! Wat zullen wij wel voor den korporaal moeten vragen; een post toch, waartegen R. X. de soldaten den neus doet optrek-

(1) De benoeming van eenen sergeant der 2de klasse tot de 1ste, behoort op de regiments-orde te geschieden en als eene bevordering te worden aangemerkt.

ken? — Niet veel! Wij beschouwen hem zoo ongelukkig niet, want hij is een man die in vooruitzicht leeft, en *hoop* doet leven.

De grootste grief van den korporaal is het leeren zijner theorie (eene soort van overërvende ziekte in den militairen stand); ja, wij willen gelooven dat sommige korporaals zenuwachtig worden, wanneer zij het signaal voor de theorie hooren blazen of slaan. — Maar, wat wonder ook! Ziet hij alle reglementen opeengestapeld, waaruit hij datgene moet leeren wat van hem gevorderd wordt om tot den onder-officiersrang in aanmerking te kunnen worden gebragt, dan deinst hij terug met den uitroep: *Moet ik dat alles van mijn zakgeld betalen! dat alles van buiten leeren!*

Wij vragen dus een handboek voor hem, in den vorm van de *Gids voor Onder-Officieren en Korporaals*, door G. F. SCHARTEZ, bevattende de verkorte soldaten- en pelotons-school, zooals die van den 1sten luit.-adjutant POMPE VAN MEERDERVOORT; de pligten als guide uit de bataillons-school; de pligten van den onder-officier en korporaal in het garnizoen, in het kwartier en op marsch; een beknopt overzicht van de velddienst; de kennis van het geweer; de veldverschansing; de bajonet-vechtkunst; gymnastiek; het vervaardigen van patronen, enz., enz.; alles in ééne bundel, zoo eenvoudig en kort mogelijk.

Wij wenschen zulk een korporaals-bibliotheek uit de handen, of wel uitgegeven op last van het Hooge Militaire Bestuur, opdat er over het geheele leger die waarde aan gechecht worde, welke het gewigt van de lagere militaire opleiding vordert; opdat bij alle regimenten infanterie de *bijvoegsels* en *weglatingen* dezelve zijn, en de prijs van het Handboek, in het belang van den korporaal, zoo laag mogelijk gesteld worde.

De betaling van zulk een Handboek moest door middel van het kleeding- en reparatie-fonds geschieden, en niet in eens of bij gedeelten van het zakgeld des korporaals (1).

Wij eindigen in navolging van R. X., met: *Nog een enkel woord over den soldaat.*

Wij zien er geen kwaad in, dat den officier het regt worde toegekend, om eenen soldaat, die zich als een goed krijgsman gedraagt en behoort op het avond-appel komt, permissie te verleenen om tot elf uren uit te gaan. Wij zien echter al zoo lief, dat de soldaat niet op het avond-appel zelf, maar 's morgens of de dag te voren, dien wensch doet kennen, zonder een enkele inferieur te mankeren; want stellen wij ons de soldaten voor oogen, die gewoonlijk op het avond-appel permissie zullen vragen; zij staan ons allen, altans de meeste hunner, in de positie van een klein borreltje gedronken, voor den geest. — Zegt de sergeant N. N. aan den sergeant-majoor: de korporaal P. P. vraagt zoeven permissie tot elf uren voor den soldaat O. O.! hij is wel niet dronken, maar heeft toch een klein tikje aan, en brengt de sergeant-majoor die vraag aan den officier der orderwee over, dan volgt gewoonlijk eene weigering; en het is juist dan, dat de soldaat tot insubordinatie aangezocht wordt, terwijl hij, zoo hij overtuigd is dat die weigering het gevolg is van het ter on gepaster tijd aanvragen, niet eens zal morren.

Dat de soldaat verlof bekome om buiten dienst witte handschoenen en hooge schoenen te dragen (zoo deze laatste niet als model gegeven kunnen worden) willen wij volgaarne voor hem vragen, immers kan die vergunning iets bijbrengen om het misbruik van sterken drank tegen te gaan.

Hiermede adio R. X.

Hoorn, 22 December 1844.

VAN WILLES,
2de Luit.-Adjutant.

(1) Waarom kan hetzelfde niet op het kleedingsfonds der officieren worden toegepast? Bestaat er iets onbillijks in, dat een officier die te goed heeft, zich door tusshenkomst van het kleedingsfonds, van een voorgeschreven of eenig be-

Wij hebben ons beijverd dit vertoog eene plaats in te ruimen, niet omdat wij zoo geheel eenstemmig met den geachten schrijver, opzigtelijk al zijne argumenten denken, maar om het oordeel over dit wezenlijk belangrijk onderwerp, ook van meerdere kanten te doen toelichten. Zoodoende zal men den gulden middelweg opsporen, die kennis en ondervinding dan wel verder begaanbaar zullen maken.

De Redactie.

KEURKORPSEN.

Er zijn geen troepen, welks bestaan meer algemeen benijd en afgekeurd wordt, dan de *keurkorpsen*; hetzij zij onder den naam van keizerlijke of koninklijke garde, of wel eenvoudiger, onder den titel van keurtroepen, voorkomen. Het verstaat zich wel van zelf, dat de benijders en afkeurders voor het grootste gedeelte onder hen te vinden zijn, die niet tot de keurlingen behooren. Intusschen is de stille, maar vurige wensch, om bij de keurtroepen geplaatst te worden, doorgaans even zoo algemeen bij hen, die er een lust in vinden, zulke korpsen en alles wat er bij gedaan wordt, te bedillen.

Sommigen, en daaronder mannen van naam en erkende ervaring, hebben zich tegen dergelijke korpsen verklaard, omdat zij met hunne republikeinsche beginselen streeden, waarbij de zoogenaamde gelijkheid op den voorgrond stond, en die geene voorregten wilden toegekend hebben, onder welken naam die dan ook voorkwamen. Anderen hebben hunne argumenten op meer krijgskundige gronden doen steunen, dewijl zij vermeenden, dat de zamenstelling van zulke korpsen, altijd of meesttijds ten nadeele der linie-troepen plaats had, waardoor de laatsten dikwerf in de onmogelijkheid gesteld werden eenen goeden kern te onderhouden.

't Is ons voornemen niet om hier in bijzondere beschouwingen te treden, in hoever dit billijk of onbillijk moge genoemd worden. Wij willen slechts een oogenblik bij één punt verwijlen, en wel daarbij, dat ieder reiziger, die het een of ander vreemd leger is gaan bezoeken, doorgaans niets dan 't geen lofwaardig is, heeft te zeggen over deszelfs keurbenden. Tot opheldering zullen wij ons bij het fransche leger bepalen, omdat de strijd *voor* of *tegen* de keurkorpsen, aldáár het hevigste gevoerd is.

Bij den val van het koningschap, sprak het van zelf, dat ook de garde vernietigd werd; dat strookte met de beginselen der *egaliteit*; een beginsel dat geen mensch op zich-zelfen, maar wel op anderen wilde toegepast hebben. Toen de re-

geringsvorm weder meer naar het monarchale overhelde, zag men de consulaire lijfwacht te voorschijn treden, en eene keurbende grenadiers zamenstellen. Beide korpsen stonden spoedig in hoog aanzien, door hunne geoefendheid, goede krijgstucht en schoon uiterlijk. De keizerlijke garde verdonkerde dat alles zeer spoedig, door het zedelijk overwigt dat zij op de groote slagvelden zoo sprekend verwierf. De koninklijke garde volgde haar op, en ofschoon deze de *prestige* der groote slagvelden miste, wist zij zich toch eenen vredesnaam te maken als de schoonste en meestgeoefendste bende van het fransche leger. Dat zeide reeds veel, omdat het een goede waarborg was, dat er roem behaald zou worden, wanneer de gelegenheid daartoe werd aangeboden.

Na den val van den oudsten tak der Bourbons, en toen men de beste der republieken dacht omhelsd te hebben, kon het niet missen, of het oude thema moest weder aangeheven worden, zoo dat geen' Franschman meer van garde- of keurtroepen hooren wilde, anders dan bij de regimenten zelve, onder den naam van élite-kompagnien.

De beide Prinsen *van Orleans* en *Nemours* gingen intusschen eene Duitsche reize maken, en kwamen opgetogen terug van hetgeen zij door de Duitsche keurbenden hadden zien verrigten. De oorlog in Algiers had mede, zoo niet de noodzakelijkheid, dan toch de doelmatigheid leeren kennen van eenige keurbenden te bezitten, die men als modellen konde aanwijzen, en waarop men zich verlaten kon, als er iets buitengewoons verrigt moest worden. Dit gaf aanleiding tot het zamenstellen der tien bataillons Orleansche jagers, die wel niet als eigentlijke keurtroepen werden daargesteld, of als zoodanig betiteld worden, maar die het daarom niet minder zijn en blijven zullen.

Al wie met een krijgskundig oog de fransche infanterie heeft gadegeslagen, kan ook geen lof genoeg zwaaijen over deze wezentlijke keur-bataillons. Kleeding, wapening, voorkomen, geoefendheid, krijgstucht, maar vooral korpsgeest en zelfvertrouwen, alles in een woord, schijnt voortreffelijk te zijn bij deze troepen. Waarom? Eenvoudig, omdat ieder jager weet, dat hij in het oog der regering, en in het oog van ieder onpartijdig beoordeelaar, meer is dan een gewoon of linie-infanterist, en dat zijne eer en de eer van zijn korps hem toeroepen, dat *relief* te bewaren en nog sprekender te doen uitkomen.

De afgunst, en de wensch om onder die, door de publieke opinie bevoorregte, troepen opgenomen te worden, zijn dan ook weder spoedig opgewekt geworden. Deze en andere wel te begrijpene redenen, schijnen het fransche militaire bestuur thans te bewegen, om deze troepensoort eene grootere uitbreiding te geven. Zoo zal men allengskens tot de zamenstelling van

langrijk werk voorziet? Hij betaalt het immers toch! maar langzaam, en tijd gewonnen is veel gewonnen voor een 2den luitenant! Nogtans heeft een der III. intendanten of kwartiermeesters van den voorledenen of tegenwoordigen tijd, eenmaal gezegd: *Veto!* — want het is een *Kleeding-* en geen *Boekenfonds!*

eene garde-infanterie komen, die, in de velden van Algerie aan den kruiddamp en aan de ongemakken van den krijg gewoon geworden, met eene zelfstandigheid zal kunnen optreden, welke, even als de oude keizerlijke garde, in stilte wel bedild, maar nimmer opentlijk zal aangerand worden.

Deze losse gedachten rezen bij ons op, toen wij in de *Allgemeine Militär-Zeitung* van den 9den November, het navolgende verslag vonden over de bovenbedoelde jagers van *Orleans*:

« De schrijver dezer weinige regelen, een' Duitsch officier, was onlangs bij zijn kortstondig verblijf te Parijs, gelukkig genoeg van eene inspectie over de Orleansche of Vincenner-jagers bij te wonen; eene inspectie die door den luit.-generaal *Sebastiani* gehouden werd. Alhoewel de schrijver de aanmerking moest maken, dat de jagers bij hunne oefeningen meer in den looppas liepen, dan met hunne dienst als scherp-schutters te rijmen was, moest hij hen toch gerechtigheid laten wedervaren in alles wat hunne militaire opkweeking betraf.»

« Deze jagers zijn niet slechts doelmatig gekleed, maar zijn ook voortreffelijk onderwezen en goed geoefend, iets dat zij bij het schijfschieten werkelijk toonden, door buitengewoon goed schieten.»

« De karabijnen of bussen, waarmede zij gewapend zijn, hebben eene zeer groote schootsverheid, terwijl zij, zelfs op groote afstanden, nog bijzonder veel trefzekerheid behouden. De schrijver is niet in staat al de resultaten dezer oefenin-

gen op te geven; de korte tijd, die hem vergund was om ze na te gaan en op te sporen, belette hem dezen wensch te vervullen. Men zal daarvan echter eenig denkbeeld kunnen maken uit de navolgende notitiën, die hij in eene der observatie-posten opteckende.»

« Vijftig man waren in twee gelederen gesteld, voor eene op 400 ellen ver geplaatste schijf van 12 ellen lengte en 2 ellen hoogte. Ieder deed 3 schoten, alzoo te zamen 250 schoten. Daarvan troffen 117 kogels de schijf. De verslaggever, welke in eenen observatie-post, in de nabijheid van den generaal *Sebastiani* stond, was in de gelegenheid, om zich te overtuigen, dat de kogels welke de schijf misten, zeer nabij dezelve, in den aarden kogelvangter drongen.»

« Bijzonder opmerkelijk waren de resultaten tegen eene bewegende schijf (Rollscheibe). Op 500 ellen afstands werd op deze schijf gemikt. Er waren weder 50 jagers, doch nu in verspreide orde gesteld, en ieder jager deed wederom 3 schoten. De schijf stelde een Bedouin te paard voor, op $\frac{2}{3}$ van de werkelijke grootte. Zij werd zoo snel bewogen als de manschappen die ze voortrokken slechts loopen konden. Bij het onderzoek bleek het, dat 155 kogels de schijf doorboord hadden. Het was opmerkelijk te zien, hoe deze schijf dikwerf door vijf kogels te gelijk getroffen werd, zoo dat zij meermalen nederstortte.»

« De karabijnen dezer jagers schijnen zeer goed te wezen, en mogen ons stof tot nadenken opleveren.»

BIJLAGE VIII.

BEHOORENDE BIJ DEN MILITAIREN SPECTATOR, 13de DEEL, N°. 8.

Maand Februarij 1845.

LAATSTE BENOEMINGEN, OVERPLAATSINGEN EN VERANDERINGEN BIJ HET LEGER.

BENOEMD:

Tot kapitein: de 1ste luit. P. van Viersen, magazijnm. der art. van de 2de kl. te Naarden. Tot magazijnm. der art. van de 2de kl. te Grave: de 1ste luit. G. T. Schindler, van het 2de reg. art. Tot offic^r. van gez. van de 5de kl. voor de mil. geneesk. dienst der landm. in Oost-Indie: de heeren J. L. W. van der Elst en J. A. Z. Fischer. Tot president van het Hoog Militair Gerechtshof: de heer M^r. P. Ras, advocaat-fiscaal bij hetzelfde Hof. Tot advocaat-fiscaal bij het Hoog Militair Gerechtshof: de heer M^r. J. S. Vernede, thans raadsheer in hetzelfde Hof. Tot raadsheer in het Hoog Militair Gerechtshof: de heer M^r. W. J. van Hoytema, thans substituut-advocaat-fiscaal bij hetzelfde Hof. Tot substituut-advocaat-fiscaal bij het Hoog Militair Gerechtshof: de heer M^r. J. de Wal, thans substituut-officier bij de arrondissements-regtbank te Leyden.

Nonactiviteits-tractement verleend aan:

Den 2den luit. S. Bös, van het 2de reg. art. Den 2den luit. R. S. Barrington, van het 2de reg. inf.

Gepensionneerd.

De ritmeesters D. van Werkhoven en W. G. van Noort, beiden van het 1ste reg. drag.; aan eerstgemelden onder toekenning van den rang van majoor, buiten bezwaar der schatkist. J. F. Loeff en O. L. Graaf van Limburg Stirum, van het 5de reg. drag., beiden onder toekenning van den rang van majoor, buiten bezwaar der schatkist. De 1ste luit^r. A. Lutz en C. H. Devallée, van het 1ste reg. drag., beiden onder toekenning van den rang van ritmeester, buiten bezwaar der schatkist. E. A. G. M. Graaf Duchastel, van het 2de reg. drag., onder toekenning van den rang van ritmeester, buiten bezwaar der schatkist. H. T. A. A. de Meulenaere, van het 5de reg. drag., onder toekenning van den rang van ritmeester, buiten bezwaar der schatkist. De 2de luit^r. J. F. Gobius, van het 1ste reg. drag. en H. L. Cloete, van het 2de reg. drag.

Overleden.

De luit.-generaal A. J. J. Baron des Tombe, buitengewoon adjudant des Konings, opperbevelhebber der vesting Maastricht en der troepen in het hertogdom Limburg, kommanderende de 1ste divisie infanterie. De 1ste luit. zonder bezwaar der schatkist C. J. A. Reigersman, van het reg. gren. en jagers.

